

DET DANSKE HEDESELSKAB

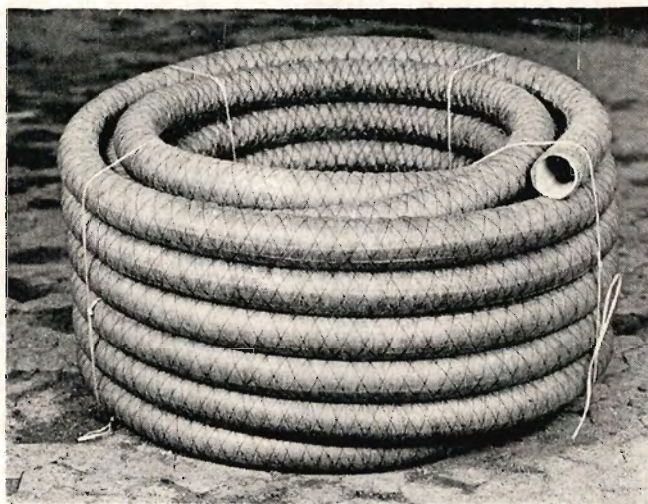

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

PVC-DRÆNRØR - altid på lager

Leveres nøgne eller omviklet med filter af fibertex, kokos eller halm.

Føres i alle størrelser fra 50 - 200 mm.

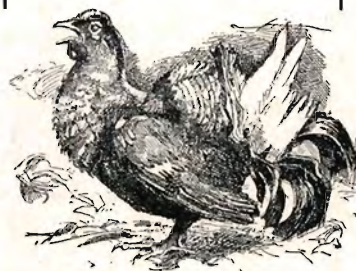
NYRUP PLASTRØR A/S

4380 Nyrup — Tlf. (03) 60 31 00

Besøg Kongens- hus Mindepark

med mindedalen,
hvor 1400 hedeopdyrkeres
navne er indhugget i sten.

Gennem den 1200 ha
uberørte hede
er der anlagt 10 km veje.

Dansk Plantage- forsikringsforening

Det gensidige
forsikringsselskab

tegner forsikring for **genplant-
ningsværdien** for nåletræsplan-
tager overalt i Danmark. — Ind-
skud én gang for alle 2 kr. pr.
ha, dog ikke under 5 kr. pr.
forsikring.

Årlig præmie og maksimum-
erstatning:

0,75 kr. pr. ha	1050 kr.
1,00 kr. pr. ha	1400 kr.
1,50 kr. pr. ha	2100 kr.
3,00 kr. pr. ha	4200 kr.
4,50 kr. pr. ha	6300 kr.

Vedtægter og indmeldelsesblan-
ketter ved henvendelse til

**FORENINGENS KONTOR
I VIBORG**

Telefon (06) 62 61 11

NYE DANSKE LLOYD
NYE DANSKE LIV

Hovedkontor:

Rådhuspl. 14, 1583 København V.

Tlf. (01) 15 06 42

Lokalkontorer:

Overalt i landet

Nyt fældejern fra EIA!

**Vejer kun
det halve**

Lav vægt, 1,4 kg – brydeplade af stål
– bukket skaft af letmetal med gummihåndtag
– fæste for løftkrog som vendehage.
Fås hos motorsavforhandlere, skovværktøjs-
firmaer m.fl.

H. P. VANGSKOV
Jagtvej 115, Kbh. N, tlf. 01 - 83 08 31

**Drænrør
Mursten
Tagsten K 21
Romadæk**

A/S De forenede Teglværker
Lysbro Teglværk . Paarup Teglværk

**TEGLVÆRKERNES SALGSKONTOR
SILKEBORG** a. m. b. a. - Torvet 14 - Tlf. (06) 82 12 00

DRÆNRENSNING

Spuling af forurenede dræn-
systemer og vandrør foretages
med højtryksmaskiner.

Henvendelse kan ske til
Hedeselskabets lokale kontor
eller til hovedkontoret.

8800 Viborg,

telefon (06) 62 61 11, lokal 244.

Drænoplast-kokos - bedst i det lange løb

Danmark har i grunden meget vand –
Drænoplast-kokos løber med det overflø-
dige.

Drænoplast-kokos er fuldt omviklet med
kokosfibre i en tykkelse på ca. 1 cm. Ved
kontrollerede forsøg har det vist sig, at
Drænoplast-kokos fuldfiltrør har 4-6
gange større vandinstrømningshastighed
end nøgne rør.

Drænoplast-kokos nedlægges i én ar-
bejdsgang. Leveres i ruller på op til 200
meters længde – egenvægt ca. 350 g pr.
løbende meter ved 50 cm diameter.

Drænoplast-kokos er DS-mærket og kon-
trolleres efter DS/R 2077.

Har De dræningsproblemer, så ta' en
uforbindende kontakt med os.

Dybbøl Import & Eksport A/S

Tvæervej 1 · 6400 Sønderborg
Telefon 04 – 42 54 38

MARKVANDING

DANREGN

SPECIALFIRMA · FORLANG TILBUD
BRANDE · TLF. 07-18 07 55

Stenvad

Cementstøberi

Telf. Stenvad 06 - 38 24 11

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør
ALTID LEVERINGSDYGTIG

A L. HAMMERICH & CO
S GRØNNEGADE 57 - 8000 ÅRHUS C

TELEFON (06) 12 71 55

Dansk Skovkontor A/S

SKOVBRUGSREDSKABER, SKOVHEGN, SKOVBRUGSKEMIKALIER

Vi har den automatiske DS-TOPSAKS Nr. 77

Beskyt nyplantninger mod VILDTBID med

CERVOL V til smøring på nåletræer + bøg

ARBINOL A til sprøjtning på alle arter

Postbox 1
4700 NÆSTVED

Forlang venligst katalog-76

Telefon
(03) 80 01 10

LANDBRUGSRØR spørg

GRINDSTED BETONVAREFABRIK A/S

TELEFON (05) * 32 06 88

G.T. rør, landbrugsrør, brøndgods, kantsten, fliser, fundamentsblokke.
specialvarer efter opgave

PRINSENS BRYG

— en frisk pilsner

Findelt

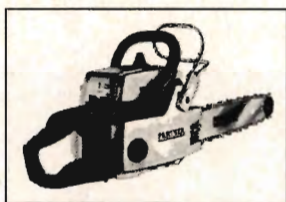
85 % Faxe jordbrugskalk

AKTIESELSKABET

FAXE KALKBRUD

Frederiksholms Kanal 16 1220 København K Telefon (01) 13 75 00

En PARTNER passer altid...

Heltid · R 523

R 523 og R 517 – begge professionelle motorsave med stor ydeevne, god balance, servicevenlige og fremfor alt – gennemprøvede modeller. R 523 har kædebremse, opvarmede håndtag, tyrilstortænding og henholdsvis 65 og 55 cm³ motor.

Deltid · R 16

Partner R 16 er den professionelle sav for den, som ikke hver dag arbejder i skoven. R 16 er en sav i den populære prisklasse, men opfylder alligevel de højeste krav om driftssikkerhed.

R 16 har en motor på 55 cc, som giver 3,5 hk DIN.

Fritid · Mini P

Partner Mini P er en handy hobby sav, som alle kan håndtere. Mini P er ideel for gartnere, landmænd, villa- og sommerhusejere.

Mini P vejer kun 3,6 kg. Leveres også afvibreret under betegnelsen Mini-Pa.

Forhandlere:

SJÆLLAND

Helsingør: Havedstyr v/Gerner Hansen, Fredgårdsvej 2. Tlf. (03) 29 42 85.

Herfølge: Leif Ebbe, Færøvej 2. Tlf. (03) 67 45 66.

Hillørd: Mekaniker Kaj Nielsen, Gårdsvej. Tlf. (03) 28 28 65.

Holbæk: A. M. Bjørns Eff., Alsøvej 59. Tlf. (03) 43 21 00.

Holme Østerg: Vopst Aog. Tøkkend. Tlf. (03) 75 22 82.

Kalundborg: A. Jensen, Salg & Service, Slagelsevej 78. Tlf. (03) 51 55 89.

Nykøbing F.: Vilh. Rasmussen, Gåbensvej 70, Kraghave. Tlf. (03) 85 11 00.

Ringsted: HFI Service, Søndergade 23. Tlf. (03) 61 32 33.

Slagelse: L. Ulrich Isenkam, Smedegade 2. Tlf. (03) 52 06 01.

STORKØBENHAVN

København N: H. P. Vangskov, Jørgvej 115. Tlf. (01) 83 08 31.

Lungby: Lymby Frømandst, Jernbanevej 2. Tlf. (02) 87 20 31.

Vedbæk: J. P. Andersen, Stationsvej 2. Tlf. (02) 89 11 04.

JYLLAND

Esbjerg: Brode Drews Aps, Håndværkervej 9, Sædding. Tlf. (05) 15 18 84.

Horsens: Horsens Værktøjsmagasin, Hvide Nielsensvej 2. Tlf. (05) 82 62 11.

Norresundby: Pr. Jørgensen, Skovværktøj, Thistedvej 100. Tlf. (08) 17 27 33.

Randers: Jydens Plzenklipper-Service, Arhusvej 51. Tlf. (06) 42 48 63.

Ringkøbing: Smedegades Motorværktøj v/Arno Kristensen. Tlf. (07) 22 09 32.

Silkeborg: Motorcentrum, Funder Vestovang 32. Tlf. (06) 85 13 10.

Vejle: Mikael Autoværktøjsfor. Næstev. Torv 2. Tlf. (05) 82 12 12.

Åbenrå: Sønderjysk Partner Service, Flansborgvej 86. Tlf. (04) 62 48 72.

Århus: A/S L. Hammerich & Co, P. O. Pedersenvej 14, Skøjby. Tlf. (06) 12 71 55.

FYN

Odense: Hansen & Killisholm, Skibhusvej 51. Tlf. (09) 11 75 32.

BORNHOLM

Rønne: Scooter-Centralen, Vimmerhølet 26. Tlf. (03) 95 21 76.

Rønne: Havebrugsmaskiner v/A. Mønstens, Akirkebyvej 48. Tlf. (03) 55 37 33.

Apparater
Instrumenter
Glasvarer
Kemikaller

AARHUS
(06) 13 18 11

KØBENHAVN
(01) 14 14 02

Leverandør
til Hede-
selskabets
laboratorier

ODENSE
(09) 12 38 02

Gå i PRIVATbanken og få del i en moderne banks fordele og serviceformer.

PRIVATbanken

Mathiasgade 15

Indenbys afdelinger:

Vestervangsvej 10
Asmildvej 2, Overlund

Udenbys afdelinger:

Bjerringbro, Skals og Hald Ege

-vi kommer!

- den start
klarede Falck også...!

**SIDSTE ÅR HJALP FALCK
ca. 900.000 BILISTER.**

Som Falck-abonnet får De hjælp
døgnnet rundt fra 130 stationer
overalt i landet.

HAR DE ET FALCK-ABONNEMENT
ELLERS FÅ DET ORDNET NU!

(Tegn abonnement på
Hedeselskabets Tidsskrift)

Nr. 8

15. november 1976

97. årgang

Hedeselskabets Tidsskrift

I nummer 8:

Vandproblemer må behandles samlet

Mod dataheden

Hvederekord i Skjern enge

Skovgæster forårsager brande

Ny læhegnrensner

Laboratoriet bort fra centrum

Norsk medlem

Ny formand for Kongenshus

AEIAR-årsmødet

Tyskerne planter ved vandløb

Læhegn i Holland med i landskabsplanlægning

Podzols and Podsolization

Redaktør:

Hans Sigfred Knudsen

Hedeselskabets Tidsskrift udgår 8 gange årligt til medlemmer.

Medlemsbidraget er årligt mindst 20 kr. eller én gang for alle mindst 200 kr.

Signerede artikler i Hedeselskabets Tidsskrift udtrykker ikke nødvendigvis selskabets synspunkter.

Tryk:

Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Tidsskrift-redaktion og annonce-ekspedition:

Hedeselskabet,
Postbox 110, 8800 Viborg
Telefon (06) 62 61 11.

Annoncepris: 1,50 kr./mm

Forsiden:

Hedeselskabets nye hegnrensner kan behandle alle tre rækker på en gang, og dens daglige arbejdskapacitet er 10-12 km med ca. 35.000 planter.

Problemer omkring grund- og spildevand må behandles samlet

Sommerens tørke har sat sine spor i vandløbenes vandføring. Mange mindre vandløb, der normalt fører vand hele sommeren, er i år løbet tørre, og i de større vandløb har man konstateret lavere vandføring end normalt.

De vandføringsmålinger, der er foretaget i sommer, har vist et meget broget billede af situationen. Visse steder har man målt den laveste vandføring i 50 år, medens vandføringen andre steder kun har afvejet lidt fra den normale sommervandføring.

Sammenligner man dette års vandføringer med tidligere somres, kan man de fleste steder finde adskillige tilfælde, der har været værre end dette års. Når der alligevel har været sagt og skrevet meget om problemerne med årets små vandføringer, skyldes det utvivlsomt, at udnyttelsen af vandløbenes vand i år har været større end nogensinde: Et stærkt øget behov for markvanding har konkurreret om vandet med andre interesser som f. eks. dambrug og spildevandsudledning, samtidig med at vandløbenes rekreative værdier har skullet tilgødeses.

Ved planlægningen af vore vandløbs anvendelser må man søge at fordele vandet på de behov, der findes, såsom vanding, dambrug og spildevandsudledning, samtidig med at det tilstræbes, at rekreative værdier bevares i størst mulig udstrækning. Grundlaget herfor må være et pålideligt kendskab til vandløbenes vandføring og en god forståelse af, hvorledes de forskellige anvendelser påvirker de rekreative værdier.

Der har hidtil været en tendens til, at vandforsyningsplanlægningen koncentrerer sig om grundvandet, mens spildevandsplanlægningen koncentrerer sig om vandløb og søer. Netop denne sommer har vist, at disse problemer må behandles samlet.

På vej mod dataheden

Hedeselskabet udvikler administrative EDB-systemer.

Af EDB-leder

Peter Braagaard-Sørensen.

I efteråret 1975 besluttede Hedeselskabets bestyrelse at anskaffe eget edb-anlæg til løsning af administrative opgaver.

Siden midten af 60-erne har selskabet fået sine administrative systemer »kørt« hos LEC (Landbrugets EDB-centraler i Risskov) på grundlag af materiale, der hovedsageligt bliver hullet i bogholderiet – i form af hulkort og kodebånd.

Såvel selve edb-systemet som bogholderiets »maskinpark« har i dag opnået en vis alder, hvorfor en udskiftning i nærmeste fremtid ville være påkrævet for at opnå en hurtigere og mere fleksibel behandling af det store datamateriale, der hver måned passerer gennem de administrative funktioner såvel i bogholderiet som i de øvrige afdelinger.

Der har været foretaget flere analyser for at få belyst de alternative muligheder for fremtidens databehandling – også i erkendelse af det stigende behov for bedre og tidssvarende information.

Som konklusion valgte man da at installere det totale system inden for selskabets egne vægge – et edb-anlæg, der kan betjenes decentralt fra de enkelte afdelinger – i første omgang dog kun fra bogholderiet, men med mulighed for en fremtidig udbygning, der kan levere »datakraft« til de enkelte brugere. Man har tillige valgt selv at udvikle de enkelte systemer i samarbejde med et konsulentfirma i Århus.

*

I begyndelsen af august måned i år blev det valgte edb-anlæg – af typen ICL SYSTEM 10 – installeret på Hjultorvet i den tidligere portnerbolig, efter at de nødvendige installationer for strømforsyning og klimaanlæg var blevet udført.

I den opstillede tidsplan for igangsættelse af de nye systemer fremgår det, at der pr. 1. april 1977 lægges ud med LØNSYSTEM for samtlige medarbejdere, BEHOLDNINGSREGNSKAB for samtlige plantager samt TIMEREGNSKAB for alle afdelinger og SAGSREGNSKAB for de tekniske afdelinger. Pr. 1. januar 1978 igangsættes så systemer for BOGFØRING, BUDGETTERING og DEBITORREGNSKAB.

Forudsætningerne for de enkelte systemer blev analyseret først på året i et samarbejde med de berørte afdelinger og vort konsulentfirma, og siden midt på året har et par arbejdsgrupper – bestående af repræsentanter fra de enkelte afdelinger samt edb-sektionen – udformet detaillerne i de enkelte systemer.

I begyndelsen af oktober måned blev en væsentlig del af de fremtidige systemer forelagt for plantningsafdelingens enkelte distrikter (løn-

system for skovarbejdere) i form af skriftlige skitser samt opfølgende møder, der blev ledet af repræsentanter fra arbejdsgruppen. Som helhed blev skitserne modtaget meget positivt, og en del kommentarer og ønsker har nu dannet grundlag for et antal justeringer – således som det netop også var formålet med denne første orientering, der senere vil blive fulgt op.

Vi står nu ved indledningen til den fase, hvor de enkelte programmer skal skrives og afprøves af maskinen. Derefter er det hensigten at prøvekøre løn- og beholdningssystemet for et par skovparter i begyndelsen af det nye år, så starten pr. 1. april kan blive så god som overhovedet muligt.

Hvad opnår selskabet så ved al dette? Principielt skulle hastigheden ved de nye systemer blive betydelig højere fra det tidspunkt, materialet indsendes til selskabet, og til de færdige resultater foreligger hos de enkelte brugere. Tillige vil en stor del af det manuelle arbejde ved udfyldning af diverse formularer blive forenklet væsentligt. Systemerne vil give flere og bedre resultater end i dag såvel i det daglige arbejde som i den overordnede styring af selskabets økonomiske dispositioner.

*

EDB-anlægget kan klassificeres som en »kontordatamat« – d.v.s. en maskine af en begrænset fysisk størrelse, et lavere prisniveau end tidligere og med en opbygning, der muliggør en direkte betjening fra de enkelte brugere. Dette skal ses på baggrund af de sidste års tekniske udvikling, der har skabt maskiner, der kan rumme flere data og udføre flere funktioner med større hastighed for relativt færre penge og sam-

tidigt i en mere menneskevenlig form, der ikke kræver edb-teknokrater i det daglige arbejde. Dog vil disse specialister ikke kunne undværes i udviklingsfasen af systemer og programmer – endnu!

Hvad består selskabets edb-anlæg af? Følgende skitse og tekst skulle give et lille indtryk af de muligheder og kapaciteter, som vil være til rådighed i fremtiden:

For at kunne udføre en given opgave må der være to ting til stede,

Montering af en pladestak (kartoteker og programmer) med ca. 8 mill. tegn.

nemlig arbejdsinstruktioner (udtrykt i et program) samt data (oplysninger), der enten indtastes via en dataskærm (se fig. A) eller hentes fra et kartotek, som er lagret på magnetpladelagret (fig. C). Vi vil naturligvis også gerne have nogle oplysninger ud på tryk (lister/blanketter), hvilket vi får fra den såkaldte linieskriver (fig. D).

A: DATASKÆRM (2 stk.) består af et tastatur og en billedskærm (ligner en TV-skærm). Over tastaturet indtastes såvel data som kommandoer – d.v.s. oplysninger til det program, som den enkelte dataskærm vil anvende, idet der til hver skærm er tildelt et separat stykke af det interne lager. På skærmen skrives så-

vel de data, der indtastes, som de data, der ønskes fra f. eks. et kartotek. Hver skærm rummer 24 linier à 80 tegn.

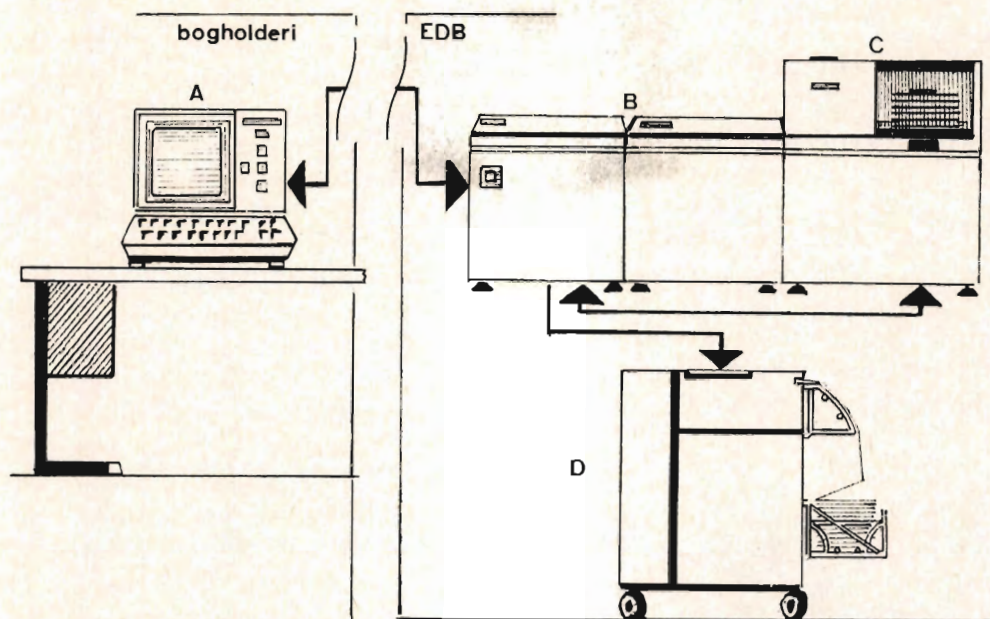
B: CENTRALENHEDEN rummer det såkaldte interne lager til midlertidig opbevaring af programmer og data. Lagret er p.t. opdelt i tre delagre à 10.000 tegn (tegn = et bogstav eller tal), hvoraf de to som nævnt er direkte tilsluttet hver sin dataskærm, hvilket medfører at der samtidigt kan »køres« to forskellige programmer kaldt fra hver sin dataskærm. Det tredje dellager er fælles areal for skærmene.

C: MAGNETPLADELAGER består af en magnetpladestation, hvori der kan påsættes en pladestak ad gan-

Indtastning af oplysninger via dataskærm. I baggrunden kontrol af afskrift fra linieskriver, som kan præstere 200 linjer pr. minut.

gen. Dette såkaldte eksterne lager rummer såvel datakartoteker som programmer, repræsenteret i form af koder i den magnetiske belægning på de enkelte pladesider. Der kan såvel læses fra som skrives på pladestakken via centralenheden, hvor et program styrer kommunikationen af data til lineskriver samt til og fra dataskærmene.

En pladestak rummer 8.000.000 tegn – senere udbygges stationen til at kunne rumme en pladestak med en kapacitet på 10.000.000 tegn.

I november måned opstilles endnu en pladestation med pladestakkapacitet på 40.000.000 tegn. I begyndelsen af 1977 udbygges det eksterne lager tillige med en magnetbåndstation.

D: LINIESKRIVEREN kan sammenlignes med en skrivemaskine, der skriver en hel linie ad gangen – med en hastighed på 200 linier pr. minut og med maksimalt 132 tegn pr. linie. I lineskriveren kan der indsættes forskellige lister og blan-

ketter (fortrykte lister) efter den enkelte opgaves behov.

Opdyrkningen af »DATAHEDEN« er i gang – fremtiden er snart nutid – vi vil senere vende tilbage i tidsskriftet med mere orientering om denne udvikling.

Klar til opgave i Saudi-Arabien

Da Danmarks ældste aktive skovfoged, den 83-årige C. F. Wellendorff, Sandfeld, forleden modtog E. M. Dalgas' Mindelegat fra Det danske Hedeselskab, sagde han, at han godt kunne tænke sig at plante i Saudi Arabien i en årrække. Han havde læst om den arabiske prins, der havde vist interesse for beplantning af brunkulslejerne ved Søby.

I næste nummer af Tidsskriftet bringes en omtale af Wellendorff og andre legatmodtagere.

Skjern enges hvede gav rekordudbytte

Tiden er inde til at tage nye afgrøder med i omdriften, skriver konsulent Kr. Ravn, Skjern.

I Skjern enge reducerede sommerens tørke kerneudbyttet i byg og havre, men ikke i vinterhvede. For byg og havre blev gennemsnittet ca. 20 fold mod tidligere 25-30, medens vinterhveden gav 30-40 fold, et gennemsnit, der ikke tidligere er nået.

Hvedearealet i engene har bredt sig i de senere år, og det vil sikkert fortsætte. I tørkeår som 1975 og 1976 udnytter vinterhveden jordfugtigheden bedre end vårsæd. Hovedårsagen er tilsyneladende, at jordbunden under hveden er fastere og derfor ikke så modtagelig for den luftudtørring, som den mere løse jord på vårsædsarealerne er udsat for. Endvidere er der på løs humusjord konstateret udbredt kvikforurening og kraftige angreb af nematoder (ål). – Kvikken breder sig hurtigt ved dyb og dårlig pløjning, og nematodangrebene kommer, når den løse jord ikke i tide bliver fasttromlet. Disse årsager fremkalder utilfredsstillende udbytter i vårsæd.

Lodsejere med humusjorder må derfor undlade at pløje dybt, hvis det ikke kan udføres ordentligt og fremkalder løs jordbund. Tilbage er så udelukkende at benytte overfladebehandling med fræser eller tallerkenharve i tilknytning til andre harvetyper og tromle. Men sidstnævnte metoder kræver kort stub og halmen fjernet og i de første år kvikbekæmpelse ved hjælp af kemikalier.

På lagdelt jordtype har Statens Forsøgsvæsen anlagt forsøg med jordblanding og kalkning til 55 cm dybde. Resultatet af behandlingen var positiv i 1976. Kalkmængderne

---

Kartoflerne groede lige så frodigt i den tørre sommer som forhen fjordens rørskove, men optagningen var ikke uden problemer.

eliminerede svovl- og jernforgiftningerne, og jordblandingen øgede planternes roddybde med 25-30 cm, hvilket var tilstrækkeligt til at opnå topudbytte i tørkesommeren 1976. — Måske kan noget tilsvarende blive aktuelt i praksis, men lodsejerne bør nok afvente resultatet af endnu nogle års forsøg.

Ensidig korndyrkning i 10 år har nu fundet sted på de fleste arealer i Skjernå-engene. Mange steder har resultaterne været særdeles tilfredsstillende, men visse arealer synes nu at ville kvittere for indskydelse af andre afgrøder i sædskiftet, og dem, interessen samler sig om, synes at være græsfrø og raps. Forfrugtvirksomheden af dem er god, og det økonomiske resultat vil gennemgående ligge på linje med korn.

Kr. Ravn.

PS: Da Tidsskriftets redaktør for nogen tid siden kørte gennem Skjernå-engene, så han, at der var spage forsøg på at bryde den ensidige omdrift med korn efter korn.

På den gamle fjordbund med de forhen så yppige rørskove vest for Sønderby, der sammen med engene blev afvandet og kultiveret, kørte en kartoffeloptager med lav hastighed og med en usædvanlig talstærk bemanning ved transportbåndet. På det kom der foruden en god kartoffelafgrøde også mindre velkomne partikler til syne: Store klægklumper og flager af tørv fra den tidligere engbund — og mandskabet havde bogstaveligt talt begge hænder fulde i forsøg på at separere de uønskede knolde fra de ønskede.

— Der skal gå nogle år, før vi sætter kartofler her igen, sagde markens ejer. Han var ellers tilfreds med udbyttet på de 4,5 ha, hvor han anslog, at Binthe gav 350 hkg og industrikartofler 400 hkg/ha.

Til næste år havde han allerede udset sig et mere egnet areal i engene til kartofler. Han bemærkede dog, at med den perfekte mekanisering, der står til rådighed ved korndyrkning, skal man næppe gøre sig håb om, at kartofler kan give det samme økonomiske udbytte.

hk.

Skovgæster ofte årsag til brande

**Dansk Plantageforsikringsforening
har udbetalt lige ved 1 mill. kr.
i erstatning.**

I forbindelse med vedtagelsen af den nye naturfredningslov i 1969 blev der indført en ordning, hvorefter den daværende kulturminister erklærede sig villig til at erstatte de skader, brand eller hærværk, som publikums frie adgang til de private skove måtte forårsage, sagde direktøren for Dansk Plantageforsikringsforening, S. Grosen, Viborg, ved generalforsamlingen den 1. oktober i Ringkøbing.

Et brand- og hærværksudvalg blev senere nedsat og det sorterer nu under miljøministeriets fredningsstyrelse. Fra begyndelsen har det været ministeriets indstilling, at det ikke ville erstatte de ska-

der, som skovejerne fik betalt fra tegnede forsikringer, et spørgsmål, der dog stadig er til debat.

Vi har udarbejdet statistikker, der viser, at over 50 pct. af brandskaderne med større eller mindre sikkerhed kan tilskrives publikums færden i skovene, og hvis miljøministeriet vil betale disse skader, skulle forsikringsselskaberne kunne nedsætte præmierne til det halve af de nuværende.

I 1976 blev der til foreningen anmeldt 20 brande med et brændt areal på i alt 43,65 ha, en begrænset skade, når det betænkes, at det forsikrede areal for de brandskadede plantager og skove udgør i alt 2496 ha.

Det under foreningen forsikrede areal udgør i dag 80.956 ha. I de 77 år, foreningen har eksisteret, er der anmeldt brandskade på i alt 2276 ha, og der er i erstatning udbetalt 956.850 kr., hvoraf 65.833 kr. er refunderet af skadevolderne.

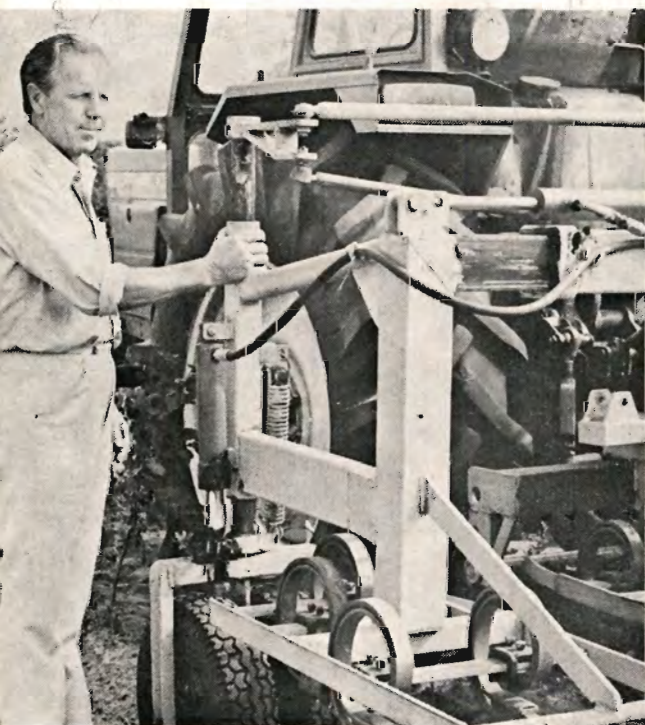
Kassereren P. Ditlev Petersen, Viborg, fremlagde regnskabet (H. T. nr. 7/1976), og heraf fremgik bl. a., at foreningen 1. april 1976 var erstatningspligtig for 351.400 kr. Til bestyrelsen nyvalgte proprietær O. U. Jepsen, Eskjær, i stedet for afdøde statsrevisor Jens Foged. De øvrige valg var genvalg.

Ny renser og sprøjte til at fjerne ukrudt i læhegnene

1-5-årige løvtræhegn næsten uskadt gennem tørken, når ukrudt var holdt nede.

Rensersens arbejdsbredde kan formindskes hydraulisk, så den bliver lovlig i landevejstrafikken. (Se renseren på forsiden).

Der var en »afgrøde«, som modstod tørken i sommer, selv om græs, korn og roer visnede omkring den, nemlig de kollektive løvtræhegn, der stod med friske grønne blade – men kun hvis græs og ukrudt var fjernet ved mekanisk eller kemisk renholdelse af deres bed.

Det faldt i øjnene, at selv træer i 3-5-årige løvtræhegn havde haft svært ved at klare konkurrencen om jordens fugtighed med græs og andet ukrudt og havde helt eller delvis måttet give slip på bladene. Iagttagelsen fandt sted under en ekskursion i Vest- og Midtjylland med inspektør Gunnar Sørensen, Hedeselskabets Læplantningsarbejder.

*

I år er der i det sydlige Jylland gennemført sprøjtning i de 3-rækkede løvtræhegn med et yderst lovent resultat, efter at hegnene i to somre var rensset mekanisk. Den kemiske ukrudtsbekæmpelse har omfattet 200.000 planter eller en samlet læhegnsstrækning på 70 km, og det er hensigten at udvide sprøjtningen i de kommende år, da det har vist sig, at læheggenes planter også i 3-5 års alderen, efter at den mekaniske rensning er ophørt, sinkes afgørende i væksten, hvis ukrudt får lov at indvandre.

Forsøg viser, at i renholdte hegn var højdetilvæksten 2-3 gange så stor som i ubehandlede parceller.

I forbindelse med sprøjtning fremsatte Gunnar Sørensen en opfordring til landmænd, som har marker op til læhegn: Harv ikke for tæt på læhegn, hvis der er sprøjtet, da det kemiske middel mister sin virkning, når jorden bearbejdes.

Og selv om det gøres i bedste mening for at fjerne så meget græs og ukrudt som muligt: Pløj ikke for tæt

på hegnet. Bliv ude i en afstand på mindst 50 cm, for hvis der pløjes en fure for tæt op ad den række, som står nærmest, *beskadiges rødderne*, og når hegnet senere renses, *falder der yderligere jord fra rødder og plantebed ud i furen*.

*

I Nordenskov ved Varde fremviste Gunnar Sørensen en betydningsfuld nyerehvervelse, *en hegnsrensere*, der kan behandle alle tre rækker på en gang. De syv hegnsrensere, som Hedeselskabet hidtil har haft i brug, kan kun klare 1½ række pr. træk.

Med den nye renser kan der opnås en større virkning ved jordbehandlingen, da det med den – i modsætning til de mindre – er muligt at rense *imod* det foregående træk. De fleste landmænd har gjort tilsvarende erfaringer ved radrensning i roemarker. Hidtil har Gunnar Sørensen årligt tilrettelagt rensningen af 450 km 1-2-årige løvtræhegn.

Det er de 4-hjulstrukne traktorer, som gør det muligt at anvende stadig tungere redskaber. Den nye hegnsrensere vejer 1 ton og styres derfor hydraulisk. Dens bredde, der er for vid til landevejstransport, kan også varieres hydraulisk, og det samme kan arbejdsdybden. Rensersens daglige arbejdskapacitet er 10-12 km læhegn med ca. 35.000 planter.

Hegnsrensere er tillige med en også ny ukrudtssprøjte konstrueret af inspektør Gunnar Sørensen og fabrikant Henning Friis, Sommersted, i fællesskab.

Mekanismisk ukrudtsbekæmpelse i 3-rækkede løvtræhegn fungerer perfekt, når den udføres rigtigt. Den kemiske renholdelse er billigere, hvis den lader sig »administrere«. Flere faktorer er afgørende, for at sprøjtingen lykkes. Sprøjtemidlerne skal

doseres efter jordens humusindhold og afpasses efter de mest følsomme træarter. Endvidere kan sprøjtetids-

Det velrensede løvtræhegn har klaret tørken godt konstaterer landmand og traktorfører.

Den kemiske ukrudtsbekæmpelse har virket. I forgrunden ubehandlet — i baggrunden behandlet.

punktet og ikke mindst fugtighedsforholdene både før og efter sprøjtningen være afgørende for et godt resultat.

I foråret 1976 er der i Vendsyssel og Himmerland foretaget ukrudtsprøjtning i ret udstrakt grad og desværre ikke altid med godt resultat.

*

Den tørre sommer har yderligere understreget, at ukrudtsbekæmpelse er en absolut betingelse for de nyplantede træers trivsel. Læhegnene er på grund af deres ringe bredde, ca. 4 meter, stærkt udsat for indvandring af ukrudt fra siderne.

Af forsøg fremgår det, at kvik i løbet af to år bliver enerådende som ukrudtsplante i ubehandlede led. Ved en forsøgsperiodes begyndelse havde ukrudtet en dækningsgrad på 15 pct., hvoraf kvik udgjorde de 13. Fire måneder senere var dækningsgraden 100 pct., og nu var kvik'ens andel 66 pct. Et år efter havde kvik tilkæmpet sig 75 pct. af dækningsgraden og det følgende år 100 pct.

Hans Sigfred Knudsen.

Smedegård Mortensen hædret med medalje

Tidligere gårdejer, den 81-årige J. Smedegård Mortensen, Skjern, blev ved Foreningen af jyske Landboforeningers delegeretmøde i Århus i oktober hædret med sølvmedalje for fortjenstfuld landøkonomisk virke, som er foreningens højeste anerkendelse.

J. Smedegård Mortensen var i årene 1961-72 formand for Lodsejerudvalget for Skjernå-dalens Afvanding og medlem af anlægsledelsen. I forbindelse med landvindingen blev der foretaget en jordfordeling, hvis heldige forløb kan sættes i forbindelse med J. Smedegård Mortensens store forhandlingsevne. — Efter at arbejdet er afsluttet, har han været en skattet rejsefører for foreninger, som ønsker at se den frugtbarjorte ådal.

Hedeselskabets Tidsskrift

1976

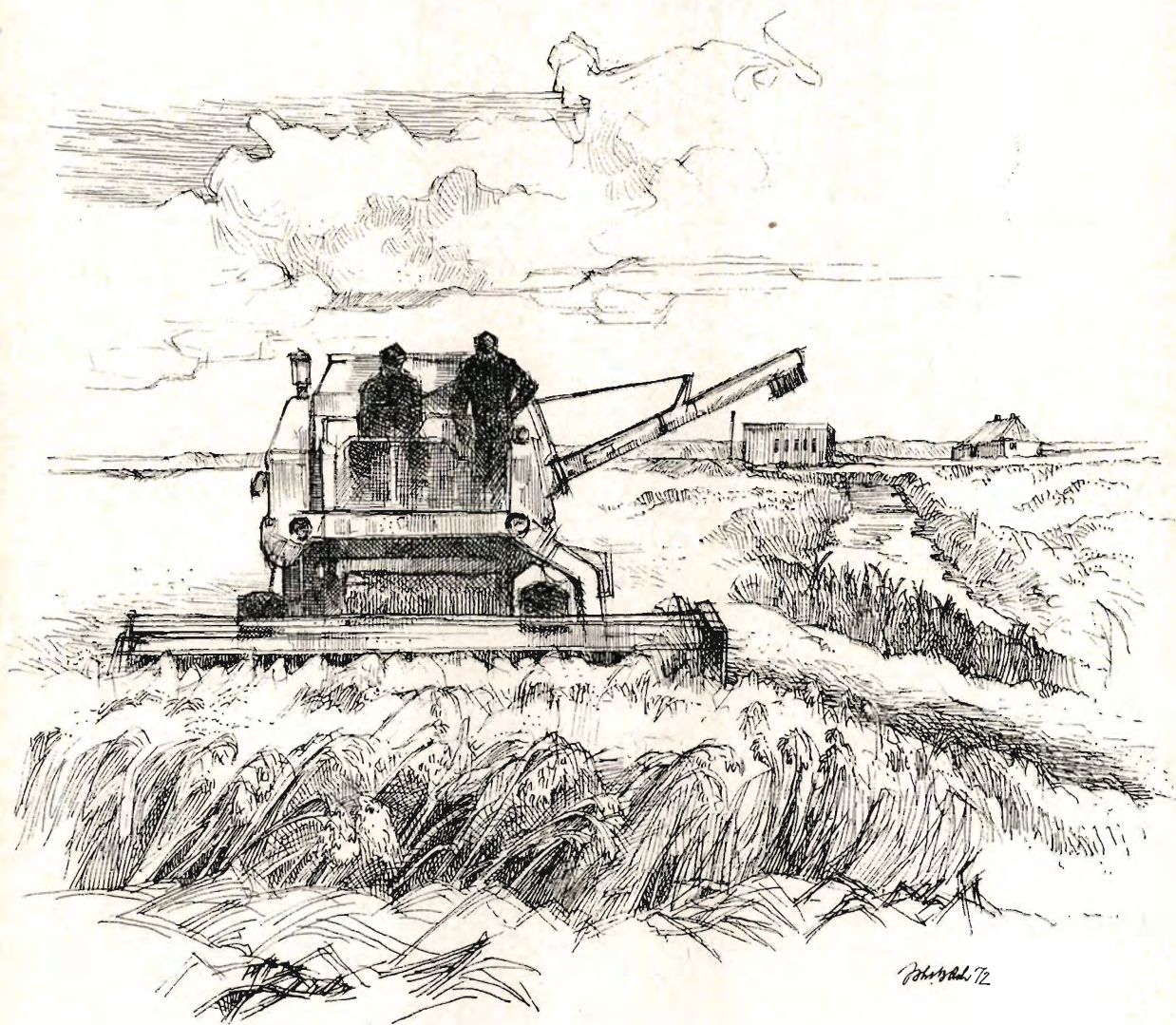
97. årgang

Udgivet af
DET DANSKE HEDESELSKAB

Redaktør: Hans Sigfred Knudsen

Viborg
CARLO MORTENSENS BOGTRYKKERI
1976

John A. 72

Indhold

Nr. Side

LEDER

- 1 1 Interesse for dræning, vanding og læplantning.
- 2 21 Kystsikringslaug.
- 3 41 Årsmøde 1976.
- 4 61 Kommentar til beretningen.
- 5 85 Redegørelse ved årsmødet.
- 6 107 Tørketab i plantager.
- 7 127 Nødvendigt at dræne.
- 8 149 Vandproblemer må behandles samlet.

ADMINISTRATION

- 2 40 40 års jubilarer.
- 4 83 Årsberetning (Museum, bibliotek).
- 5 94 Referat fra årsmødet.
- 5 96 Årsmødeudflugten.
- 8 150 Mod dataheden, P. Braagaard-Sørensen.

SKOVBRUG OG LÆPLANTNING

- 1 6 Læhegn gror bedre efter mekanisk renholdelse, hk.
- 1 12 Aktuelt om sitkagran, K. Brandt.
- 2 23 Lævirkning af bladløse hegn, hk.
- 2 38 Læplantningsmøde i Varde, hk.
- 2 39 Martin Sørensen, Esbjerg, B. St.
- 3 42 Plantager på Holstebroegnen, K. Hansen.
- 3 47 Lokale planter i vestjysk læ, Holger Jensen.
- 4 66 Årsberetning, S. Grosen.
- 5 90 Kommentar til beretningen, S. Grosen.
- 5 102 Plantningsforeningernes årsmøde, hk.
- 6 113 Rødgranen sikker, hk.
- 6 126 Kursus på Skarrildhus, hk.
- 7 142 Frederikshavn planlægger skovdrift, hk.
- 8 156 Ny læhegnrensener, hk.

GRUNDFORBEDRING

- 1 3 Ribe-marsken kan oversvømmes fra baglandet, K. Sandahl Skov.
- 1 4 Hvad og hvor meget fyger væk, S. Stisen.
- 2 24 Nørreådal, J. Johansen og P. Bredsdorff.
- 2 26 Nørreådal, Viggo Larsen og S. Elsnab Olesen.

Nr. Side

- 2 35 2,1 mill. tons kalk i 1975, hk.
- 3 49 Afvanding ved Vinkelhage, hk.
- 3 50 Afvanding af Nissum Fjord, hk.
- 3 54 Vester Tang ved Nissum Fjord, hk.
- 3 57 Rensning af jernholdigt vandløbsvand, S. Elsnab Olesen.
- 3 60 Afvanding på Holstebroegnen, hk.
- 4 72 Årsberetning, K. Sandahl Skov.
- 4 75 Årsberetning, S. Elsnab Olesen.
- 4 84 Årsberetning, S. P. Sørensen.
- 5 98 Der kan indad vindes, hk.
- 6 108 Vandingsanlæg 1976, Clemens Pedersen.
- 6 120 Drængraver lægger vandledning, hk.
- 6 122 Kalk- og mergelskabernes årsmøde, hk.
- 7 132 Mergelafdelingen nedlagt, hk.
- 7 138 Jordbundsundersøgelse på Aunsbjerg, S. P. Sørensen.
- 8 154 Hvederekord i Skjern enge, Kr. Ravn.
- 8 155 Kartofler i Skjern enge, hk.

KULTURTEKNIK

- 2 22 Landvinding i Smålandshavet, hk.
- 2 34 Stormflod i Limfjorden, N. H. Poulsen.
- 3 58 Holstebro sikret mod oversvømmelse, Asger Henriksen.
- 4 78 Årsberetning, N. Venov.
- 5 93 Kommentar til beretningen, N. Venov.

LABORATORIET

- 4 82 Årsberetning, J. Frederiksen.
- 8 159 Laboratoriet bort fra centrum, J. Frederiksen.

HEDESELSKABET OG UDLANDET

- 2 29 Ecuador II, Finn A. Jensen.
- 6 114 Island rejser skov, Chr. Christensen.
- 6 116 Udveksling med Polen, hk.
- 6 121 Nyt norsk Jord- og Myrselskab, hk.
- 6 125 Til hydrologimøde i Ottawa, J. Lundager.
- 7 143 Arabisk prins hos Hedeselskabet/Besøg fra Polen og Kina, hk.
- 7 144 Japansk landbrug, hk.
- 7 148 Hollandske studerende, hk.

- 8 162 AEIAR-årsmødet, B. Lindberg Skov.
 8 164 Tyskerne planter ved vandløb, Martin Christensen.
 8 166 Læhegn i Holland med i landskabsplanlægning, Martin Christensen.

LITTERATUR

- 2 28 Hårkjær plantage 100 år, hk.
 7 143 Biavl, hk.
 8 168 Podzols and Podsolization, Viggo Larsen.

DØDSFALD

- 2 22 Ingeniør Frede Møller.
 2 23 Skovarbejder Carl Nielsen.
 4 64 Filialbestyrer J. Kongstad.
 4 65 Statsrevisor Jens Foged.
 5 89 Skovej P. Madsen Pedersen.
 5 92 Konsulent Rs. Jakobsen.

FORSKELLIGT

- 1 2 Seminar om læhegn, hk.
 1 8 På rejse med Hedeselskabets ældste (K. M. Pedersen), hk.
 1 18 Midt i en istid, hk.
 2 36 Sølvbæger til Anna og K. Chr. Andersen, hk.
 2 39 Haven — et kulturtilbud, hk.
 3 47 Forurening fra Brunkulslejer, hk.
 3 48 Hjerl Hede, hk.
 3 53 Mausel væltede digeprojekt, hk.
 5 100 Støtte fra FEOGA, B. Lindberg Skov.
 5 105 Grousens saga på heden, Poul Kr. Jørgensen.
 6 120 Hedebrugets årsmøde, hk.
 7 128 Hesselmed mose, hk.
 7 131 Referat af Hedebrugets årsmøde, hk.
 8 155 Skovgæster årsag til brande, hk.
 8 161 Vort norske medlem/Ny formand i Kongenshus, hk.

I FÅ ORD

- 1 2 Rejsestipendium.
 1 5 Årsmødet/Agromek 1976/Læplantningsforsøg til Hornum.
 1 11 Stenharve.
 1 20 Hædret (J. J. Poulsen og H. J. Hansen)/Værdien af landbrugets produkter/Nye riddere.
 2 40 Noter: Kirk i Bangladesh, K. M. Pedersen, Dronninglund mølledam, Haveselskabets udstilling i Viborg, Vistoft plantageselskab, Forretningsfører, Årsmøde, Lakse-

- trappe, 10.000 til Kongenshus, Mærsk Plantage, Frankrig, Kapverdiske Øer.
 3 46 50.000 for 3. gang.
 3 52 25 år ved læplantning.
 3 53 Dyrkning af sukkerroer.
 3 57 Oversættelse til engelsk.
 3 60 Norsk Hydros Fond 50 år.
 5 92 Udlandsbrochure til sprogundervisning.
 6 124 Udnævnelser/Hedeselskabet i Kaskelot.
 6 126 Norsk landbrugsekspor/Ernststrøm Mineral/Verdens skove.
 7 143 Udnævnelser/Seminar.
 8 153 Klar til Saudi-Arabien.
 8 158 Smedegård Mortensen hædret.

SKRIBENTER

- 1 12 Brandt, K.: Aktuelt om sitkagran.
 8 150 Braagaard-Sørensen, P.: Mod dataheden.
 6 114 Christensen, Chr.: Island rejser skov.
 8 164 Christensen, Martin: Tyskerne planter ved vandløb.
 8 166 - Læhegn i Holland med i landskabsplanlægning.
 8 149 Dyhr-Nielsen, M.: Vandproblemer må behandles samlet.
 4 82 Frederiksen, Jens: Årsberetning.
 8 159 - Laboratoriet bort fra Centrum.
 4 66 Grosen, Søren: Årsberetning.
 5 90 - Kommentar til beretning.
 3 42 Hansen, K.: Plantagerne på Holstebroegnen.
 3 58 Henriksen, Asger: Holstebro sikres mod oversvømmelse.
 2 29 Jensen, Finn: Ecuador II.
 3 47 Jensen, Holger: Vestjysk læ.
 2 24 Johansen J. og P. Bredsdorff: Nørreådalen.
 5 105 Jørgensen, Poul Kr.: Grouse på heden.
 1 2 Knudsen, Hans Sigfred: Tværfagligt seminar/Rejsestipendium.
 1 5 - Årsmødet/Agromek/Forsøg til Hornum.
 1 6 - Læhegn gror bedst efter mekanisk rensning.
 1 8 - På rejse med Hedeselskabets ældste (K. M. Pedersen).
 1 11 - Stenharve og -samler.
 1 18 - Midt i en istid.
 1 20 - Hædret (J. J. Poulsen og H. J. Hansen)/Værdien af landbrugets produkter/Nye riddere.
 2 21 - Kystsikring ved Thyholm.
 2 22 - Landvinding i Smålandshavet.

Nr. Side

- 2 23 - Lævirkning af bladløse hegn.
 2 28 - Hårkjær plantage 100 år.
 2 35 - Jordbrugskalk 1975.
 2 36 - Sølvbæger til K. Chr. Andersen.
 2 38 - Læplantningsmøde i Varde.
 2 39 - Haven — et kulturtilbud.
 2 40 - 13 noter (Se indholdsfortegnelsen).
 3 41 - Årsmøde 1976.
 3 46 - 50.000 kr. for 3. gang.
 3 47 - Forurening fra brunkulslejer.
 3 48 - Hjerl Hede.
 3 49 - Afvanding ved Vinkelhage.
 3 50 - Nissum Fjords afvanding.
 3 52 - 25 år ved læplantning.
 3 53 - Mausel væltede digeprojekt/ Dyrkning af sukkerroer.
 3 54 - Vester Tang ved Nissum Fjord.
 3 57 - Oversættelse til engelsk.
 3 60 - Afvanding på Holstebroegnen/ Norsk Hydros Fond.
 4 83 - Årsberetning.
 5 92 - Brochure til undervisning.
 5 94 - Referat af Årsmødet.
 5 96 - Årsmøde-udflugt.
 5 98 - Der kan indad vindes.
 5 102 - Samling af læplantningsinteresserede.
 6 107 - Tørketab i plantager.
 6 113 - Rødgranen sikker.
 6 116 - Udveksling med Polen.
 6 120 - Hedebrugets årsmøde/Drængraver lægger vandledninger.
 6 121 - Nyt norsk Jord- og Myrselskab.
 6 122 - Kalk- og Mergelselskabernes årsmøde.
 6 124 - Udnævnelser/Hedeselskabet i KASKELOT.
 6 126 - Kursus på Skarrildhus/Norsk landbrugseksport/Ernstrøm mineral/Verdens skove.
 7 127 - Nødvendigt at dræne.
 7 128 - Hesselmed Mose.
 7 131 - Referat af Hedebrugets årsmøde.
 7 132 - Mergelafdelingen nedlagt.
 7 142 - Frederikshavn planlægger skovdrift.
 7 143 - Arabisk prins hos Hedeselska-

Nr. Side

- bet/Udnævnelser/Biavl/Besøg fra Kina og Polen/Seminar.
 7 144 - Japansk landbrug.
 7 148 - Hollandske studerende.
 8 153 - Klar til Saudi-Arabien.
 8 155 - Kartoffler i Skjern enge/Skovgæster årsag til brande.
 8 156 - Ny læhegnsrenser.
 8 158 - Smedegård Mortensen hædret.
 8 161 - Vort norske medlem/Ny formand i Kongenshus, hk.
 2 26 Larsen, Viggo: Nørreådal.
 8 168 - Podzols and Podsolization.
 6 125 Lundager, J.: Hydrologimøde i Ottawa.
 3 57 Olesen, S. Elsnab: Rensning af vandløbsvand.
 4 75 - Årsberetning.
 6 108 Pedersen, Clemens: Vandingsanlæg 1976.
 2 34 Poulsen, N.H.: Stormflod i Limfjorden.
 8 154 Ravn, Kr.: Hvederekord i Skjern Enge.
 5 100 Skov, B. Lindberg: Støtte fra FEOGA.
 8 162 - AEIAR-årsmødet.
 1 1 Skov, K. Sandahl: Dræning, vanding og læplantning.
 1 3 - Ribe-marsken kan oversvømmes fra baglandet.
 4 61 - Kommentar til beretning.
 4 72 - Årsberetning (Grundforbedringsafdelingen).
 4 85 - Redegørelse ved årsmødet.
 2 39 Stenstrup, B.: Martin Sørensen, Esbjerg.
 1 4 Stisen, Søren: Hvad og hvor meget flyver bort.
 4 84 Sørensen, S.P.: Årsberetning.
 7 138 - Jordbundsundersøgelse på Aunsbjerg.
 4 78 Venov, N.: Årsberetning.
 5 93 - Kommentar til beretningen.

Hedeselskabets repræsentanter og bestyrelse efter årsmødet 1976

Nordjyllands amt:

Gårdejer Axel Andersen, Kyvsgård, 9310 Vodskov. (1974*) (1956**)
Husmand Emil Petersen, R., 9981 Jerup. (1974) (1956)
Gårdejer Niels Olesen, Ejerstedvej 84, 9493 Saltum, (1974) (1962)
Proprietær O. U. Jepsen, Eskjær, 9891 Tolve. (1971) (1965)
Gårdejer N. J. Skytte Lauridsen, Smidie, 9574 Bælum. (1971) (1971)

Viborg amt:

Konsulent, gdr. L. Bønding, R., Overlund, 8800 Viborg. (1971) (1965)
Husmand Harry Søgaard, Sjørring, 9500 Hobro (suppl. valg til 1977) (1975) (1975)
Godsejer Herluf Schütte, Eskjær, 7870 Roslev. (1974) (1968)
Proprietær H. C. Møller, Nylund, 7990 Øster-Assels. (1971) (1971)
Gårdejer Erik Vendelboe, Bubbel, 7760 Hurup Thy. (1974) (1974)

Århus amt:

Godsejer A. Pontoppidan, Constantinsborg, 8260 Viby J. (1971) (1947)
Proprietær Marcus Hansen, R., V. Mølle, 8660 Skanderborg. (1974) (1950)
Kammerherre, hofjægermester Chr. Mourier-Petersen, R., Rugård, 8400 Ebeltoft. (1974) (1950)
Fmd. f. repræsentantskabet 1976 (1964)
Civilingeniør C. P. Falk, Kalk- og Teglværkslaboratoriet, Teglåbækvej 20, 8361 Hasselager. (1974) (1968)
Proprietær E. Bach Andreasen, Ebbestrupgård, 8370 Hadsten. (1974) (1974) (suppl. valg til 1977)

Vejle amt:

Direktør A. Johnsen, R., Haugevej 2, Ildved, 7300 Jelling. (1971) (1959)
Gårdejer Henning Ørnsholt Jensen, R., Rørbækgård, Vesterlund, 7323 Give (1971) (1971)
Statsskovrider Steffen Jørgensen, Gøddinggård, 7183 Randbøl (1976) (1976) (suppl. valg til 1980)

Ringkøbing amt:

Sognefoged Mathias Mathiasen, Grarup, 7330 Brande. (1971) (1959)
Gårdejer Knud Raunkjær, MF., Raunkjærgård, Lyhne, 6880 Tarm (1971) (1965)
Amtmand A. Bach, K., 6950 Ringkøbing (1974) (1968)

* År for sidste valg.

** 1. gang valgt.

Ribe amt:

Bankdirektør C. F. Christiansen, R., 6650 Brørup. (1971) (1959)
Borgmester Anders Chr. Andersen, R., Morsbøl plantage, 7200 Grindsted. (1971) (1959)
Amtsrådsmedlem, gårdejer Erik Rosenstand, Lindbæksminde, Sdr. Farup, 6760 Ribe. (1974) (1962)

Sønderjyllands amt:

Stiftamtmand Jens Pinholt, K.I. DM., Ri-bevej 31, 6100 Haderslev. (1974) (1953)
Gårdejer Jakob Jørgensen, Overballe 16, Brandsbøl, 6430 Nordborg (1974) (1956)
Gårdejer Holger J. Hansen, Enghuset, Stubbæk, 6200 Åbenrå. (1971) (1959)
Gårdejer Anders Hørlück, Skodborg, 6600 Vejen (suppl. valg til 1977) (1975) (1975)

Fyns amt:

Amtsborgmester J.P. Fisker, Walkendorffsvej 42, Tved, 5700 Svendborg. (suppl. valg til 1977) (1974) (1974)
Gårdejer Gunnar Pedersen, Hygind Vestergård, 5592 Ejby. (1974) (1974)

Storstrøms amt:

Gårdejer Johs. Hansen, Tårngade 13, Tårnholm, 4863 Eskildstrup. (1974) (1971)
Parcellist Helge Paaske, Volshave, 4920 Søllested. (1974) (1974)

Vestsjællands amt:

Hofjægermester Jakob Estrup, Skyttehus, Kongsdal, 4440 Mørkøv (suppl. valg til 1980). (1975) (1975)
Direktør H. Holm Clausen, R., Fjordparken 17, 4300 Holbæk. (1974) (1962)

Roskilde amt:

Forpagter Svend Jørgensen, Bispegården, 4320 Lejre. (1974) (1974) (suppl. valg til 1977)

Frederiksborg amt:

Proprietær, landbrugskandidat H. S. Algreen-Petersen, Sperrestrupvej, 3650 Ølstykke. (1974) (1962)

Københavns amt — København og Frederiksberg kommuner:

Landsretssagfører Jacob Hald, Nikolajgade 22, 1068 København K. (1971) (1965)

Bornholms amt:

Fhv. landbrugsminister Niels Anker Kofoed, K., Knarregård, 3730 Neksø. (suppl. valg til 1977) (1975) (1975)

Valgte af repræsentantskabet:

Hofjægermester, godsejer A. Olufsen, K., Quistrup, 7600 Struer. Æresmedlem 1976. (1974) (1938)

Bankdirektør J. J. Paulsen, K., 6270 Tønder. (1974) (1953)

Godsejer Hans Helmuth Lüttichau, Tjele, 8833 Ørum Sdrl. (1976) (1963)

Direktør A. W. Nielsen, K.I.p.p.
pr. adr.: Gl. Carlsbergvej 16, 2500 Valby (1976) (1963)
kontor: Strandvejen 50, 2900 Hellerup

Direktør Finn Hjerl-Hansen, R.I.p.p., Esplanaden 6, 1263 København K (1976) (1966)

Direktør B. Stausholm, Pindstrup, 8550 Ryomgaard (1976) (1966)

Fhv. fiskeriminister Jens Risgaard Knudsen, MF., Vadbrosvej 40, I., 2860 Søborg. (1975) (1972)

Næstformand for repræsentantskabet 1976 (1973)

Erhvervsvejleder, cand. agro. Erik Hansen, Kideris, 7400 Herning. (1975) (1972)

Amtsrådsmedlem, husmand Karl Hansen, Slæntorn, 5683 Hårby. (1975) (1972)

Fhv. landbrugs- og fiskeriminister Chr. Thomsen, Johs. Ewaldsvej 14, 8800 Viborg. (1974) (1963)

Planteskoleejer H. Paludan, Klarskov, 4760 Vordingborg. (1974) (1974)

Fhv. finansminister Anders Andersen, K., MF., Benzonslyst, 8500 Grenå (1976) (1976)

Bestyrelsen

Direktør A. W. Nielsen, K.I.p.p., Strandvejen 50, 2900 Hellerup. Valgt af repræsentantskabet 1974 (1972) Fmd. for best. 1976 (1973)

Kammerherre, hofjægermester Chr. Mourier-Petersen, R., Rugaard, 8400 Ebeltoft. (næstfmd.) Formand for repræsentantskabet 1976 (1963)

Hofjægermester, godsejer A. Olufsen, K., Quistrup, 7600 Struer. Valgt af repræsentantskabet 1975 (1948)

Fhv. Finansminister, gårdejer Anders Andersen, K. MF. Benzonslyst, 8500 Grenå Valgt af repræsentantskabet 1976 (1966-73)

Departementchef Vald. Hornslet, K.I.p.p., Veksøvej 1 B, 2700 Brønshøj Valgt af landbrugsministeriet 1975 (1959)

Kontorchef, cand. polit. Hans Frederik Boserup, finansministeriet, 1218 København K. Valgt af landbrugsministeriet 1975 (1975)

Forstander Sv. Haugaard, MF., Resen, 7800 Skive. Valgt af landbrugsministeriet 1975 (1971)

Husmand Svend Knudsen, Over Viskum, 8833 Ørum Sdrl. Valgt af Danske Husmandsforeninger 1975 (1971)

Proprietær O. U. Jepsen, Eskjær, 9891 Tolne. Valgt af De samv. danske Landboforeninger 1975 (1974)

Skovfoged Jens A. Velling, Tranevej 6, 7200 Grindsted. Valgt af Hedeselskabets arbejdstagere i november 1975 for 2 år.

Filialbestyrer Chr. Nielsen, Rolfsted Lindedgård, Tvevadgyden 8, 5863 Ferritslev. Valgt af Hedeselskabets arbejdstagere i november 1975 for 2 år.

Hedeselskabets laboratorium antageligt væk fra bycentrum

Nyt avanceret anlæg til
bestemmelse af tungmetaller.

*Af laboratoriefchef
Jens Frederiksen.*

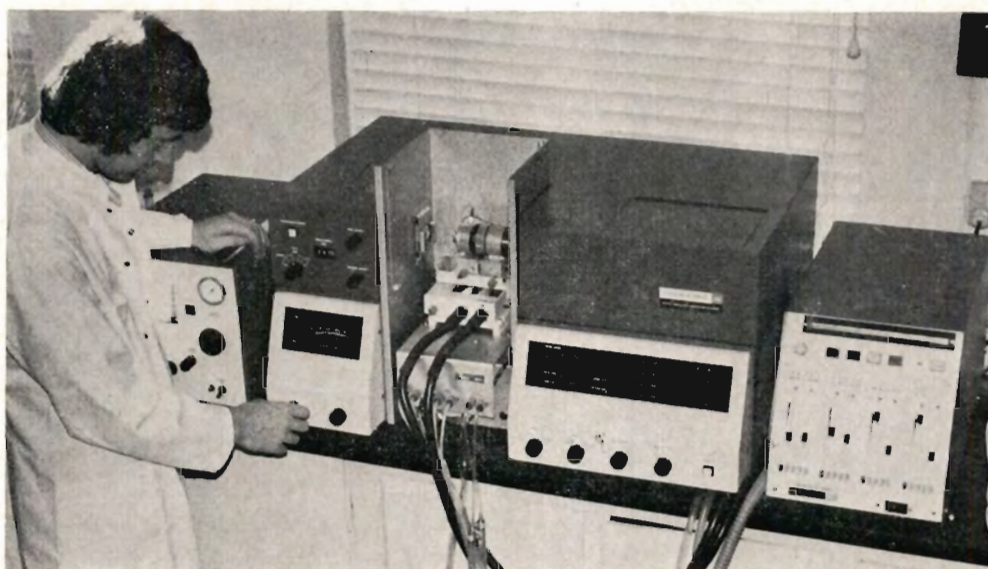
I 1971 anskaffede Hedeselskabets laboratorium et atomabsorptionsflammespektrofotometer, der betød en væsentlig lettelse i det daglige arbejde med analysering af jordbundsprøver for magnesium-, kobber- og mangantal.

Også en række parametre i vandanalysen – calcium, magnesium, jern, mangan m.m. – bestemmes med fordel derpå og ligeledes de såkaldte tungmetaller i vand- såvel som i jord- og slamprøver.

Disse analysers antal har været stærkt stigende, og apparaturet er nu dagligt belastet med rutineanalyser. Endvidere er der et voksende krav om bestemmelse af tungmetaller, bl. a. de såkaldte miljøgifte – bly, cadmium o.s.v. – i meget små koncentrationer, som de f. eks. kan findes i grundvand og jordvand under slamforsøg m.v., analyser, som hidtil kun med vanskelighed kunne udføres.

Det har derfor været nødvendigt at anskaffe yderligere et apparat – af samme fabrikat som det første, men mere avanceret. Det fungerer efter det såkaldte dobbeltstråleprincip og er udstyret med en minicomputer, som letter arbejdet ved metalanalyseringen.

Desuden er der til apparatet anskaffet en grafitovns-atomizer, som

Laboratoriets nye Atomabsorptionsflammespektrofotometer med grafitovns monteret (i midten).

kan frembringe temperaturer op til 2500°, og med hvilken det er muligt at forøge følsomheden ved målingerne meget betydeligt. Herved tilgodeses analysekravene ved bestemmelse af tungmetaller i meget små koncentrationer.

EDB-anlægget og det automatiske analyseudstyr, som i sommeren 1975 blev taget i brug i laboratoriets jordprøveafdeling, har bestået sin prøve. Fejl og driftsforstyrrelser har været få, systemet fungerer rutinemæssigt, og laboranter og kontorphonale, som betjener apparaturet, er helt fortrolige med det. Systemet er udførligt beskrevet i Tidsskriftets nr. 10, 1975.

Det kræver et højt udviklet samarbejde at få analyseresultater fra 400 jordprøver frem i løbet af en arbejdsdag, især i betragtning af de

meget snævre pladsforhold, der arbejdes under.

Behandling og transport af 400 jordprøveæsker og ca. 1000 flasker med jordekstrakter pr. dag er rent fysisk stærkt belastende for personalet. Mekaniske transportsystemer, der samtidig er arbejdskraftbesparende, kan ikke installeres under de nuværende forhold.

Der er da nu også planer om udflytning af laboratoriet til helt nye bygninger på et areal ved Randersvej i Viborg.

Laboratoriets uhensigtsmæssige beliggenhed i centrum af byen ved gågade-systemet med de deraf følgende vanskelige tilkørsels-, aflæsnings- og parkeringsforhold fremmer ønsket om en mere fri beliggenhed med mulighed for god indretning af arbejdslokalerne.

I analyserummet ses fra venstre forberedelse af jordekstrakterne til fosforsyretilsmåling og ved laboranten øverst 2 pH-metre og derunder tilhørende prøveskiftere. Dernæst ses kolorimeter og prøveskifter til fosforsyretilsmåler. Længst til højre på bordet dataloggerudstyret, der styrer samtlige apparater i lokalet, og på gulvet teletypen, som på en papirstrimmel opsamler alle måleresultater.

Vort unge norske medlem

Vort yngste medlem kaldte vi for 4 år siden den 2 måneder gamle Lars André Johannesen fra Skjetten ved Oslo. Og måske er han det stadig.

Hans far fortalte, da han tegnede medlemskabet, at han i sin skoletid havde hørt adskilligt om Det danske Hedeselskab. Derfor syntes han, det ville være morsomt, hvis det gentog sig, når hans søn kom i skole, at han så kunne sige: Det selskab er jeg medlem af!

Ikke alene Hedeselskabet giver Lars André forbindelse med Danmark. Der er også biologiske bånd, da hans mor er dansker. Og for at dele sol og vind lige på det nationale plan tilbringer familien deres vinterfridage på ski i de norske fjelde og sommerferien cyklende på de danske sletter.

Hidtil har de på cykel udforsket Vejleegnen, Lolland-Falster og de sydfynske øer og Limfjordens vestlige opland. I sommer faldt familiens vej gennem Viborg, og den fandt det da belejligt at besøge Hedeselskabet.

Den ældre Johannesen er afdelingsleder ved Oslos statistiske Centralbureau, og det var tydeligt, at Lars André var miljøbelastet, for det faldt ham svært at løsrive sig fra EDB-anlægget i Hedeselskabets laboratorium. Selskabets museum kunne derimod ikke fængsle ham ret længe, og snart bad han om igen at komme på hjul ud i det solhægede danske landskab.
hk.

Lars André ved EDB-anlægget, hvorpå jordprøvedata indtastes.

Ny formand i Kongenshus Mindepark

Ved bestyrelsesmødet den 20. oktober i Kongenshus Mindepark blev Hedeselskabets direktør, K. Sandahl Skov, valgt til formand for Mindeparkens bestyrelse.

Forinden havde næstformanden, hofjærgermester, godsejer A. Olufsen, Quistrup, udtalt mindeord om den tidligere formand, afdøde statsrevisor Jens Foged. — Ved mødet besluttede bestyrelsen bl. a.:

at fremstille en speciel vejviser til orientering for besøgende i Mindeparken,

at der på grundlag af de modtagne indstillingsskemaer skal udarbejdes et kartotek over de hædrede i Mindeparken,

at der skal anstilles forsøg med vekslende udstillinger i Kongenshus-museet,

at sende takkeskrivelse til gårdejer Håkon Bjerre, Karup, som har skænket museet et af sine store træskærearbejder,

at tilskud formidlet af Fredningsplanudvalget til hedens pleje bl. a. skal bruges til rydning af selvsåede bjergfy, og

at der i forbindelse med en skelforretning skal plantes et 3-rækket løvtræhegn langs Mindeparkens vestside.

Mindeparken har i det forløbne år haft ca. 30.000 besøgende.

AEIAR-årsmødet i Flensborg

Strukturpolitikken i Slesvig-Holsten har betydet økonomisk vækst.

*Af direktionssekretær
B. Lindberg Skov.*

Den europæiske sammenslutning af organisationer, som arbejder med aktiviteter i det åbne land – Association Européenne des Institutions d'Aménagement Rural (AEIAR) – havde i år henlagt sit årsmøde til Flensborg. Årsmødet blev holdt i dagene 12.-14. september og var arrangeret i fællesskab af Schleswig-Holsteinische Landgesellschaft og Det danske Hedeselskab.

Der er tradition for, at årsmøderne holdes i grænseegne for at inddrage flest mulige organisationer i arrangementerne og ofte for gennem ekskursioner at iagttage, hvorledes beslægtede opgaver og aktiviteter takles i de enkelte lande.

*

AEIAR er en sammenslutning af organisationer i Fællesmarkedet. Et fællestræk ved organisationerne er, at de arbejder i nær kontakt med de respektive landes offentlige myndigheder. Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber har ved flere lejligheder anmodet om bistand fra AEIAR. I foråret 1976 gennemførte AEIAR således på opfordring fra Direktoratet for Landbrugsstruktur og Miljø en analyse af lovgivning og

forvaltningsregler i medlemslandene på området miljøbeskyttelse i forbindelse med jordfordeling, afvanding m.v.

Sammenslutningen består af i alt 16 organisationer. Eksempelvis kan det nævnes, at Holland er repræsenteret ved 2 organisationer, hhv. Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij og Grondverbetering- en Ontgenningsmaatschappij.

Vesttyskland er foruden det allerede omtalte Schleswig-Holsteinische Landgesellschaft repræsenteret ved Bundesverband der Gemeinnützigen Landgesellschaften, Deutsche Bauernsiedlung – Deutsche Gesellschaft für Landentwicklung, Hessische Landgesellschaft m.b.h. og Landesentwicklungsgesellschaft Nordrhein-Westfalen für Städtebau, Wohnungswesen und Agrarordnung.

Det danske Hedeselskab er den danske repræsentant i AEIAR og blev ved Danmarks indtræden i De Europæiske Fællesskaber af AEIAR opfordret til at indtræde i sammenslutningen.

*

AEIAR's interesseområde er i bred forstand at bidrage til en afbalanceret udvikling af landbrugsstrukturen. Af arbejdsområder kan nævnes grundforbedring, jordfordeling, ændring af bedriftsstørrelser, forbedring af den landlige infrastruktur, forbedring af landboliger og driftsbygninger og bedre prioritering af landbrugsjord ved alternativ anvendelse (byudvikling m.v.).

Ved årsmødet i Flensborg var Det danske Hedeselskab repræsenteret ved direktør K. Sandahl Skov og direktionssekretær B. Lindberg Skov. Årsmødet var koncentreret om to heldagsekskursioner hhv. syd og nord for grænsen. Schleswig-Hol-

steinische Landgesellschaft arrange- rede en ekskursion med hovedtemaet omkring kystsikring og indvandsproblemer, medens Hedeselskabets ekskursion havde hovedtemaet omkring etablering af læhegn og plan- tager på marginaljord.

På Hedeselskabets ekskursion fik de 40 årsmødedeltagere en orientering af skovrider B. Lindskov Christiansen, Hedeselskabet, om planta- gedrift og 3-rækkede løvtræhegn. Sidstnævnte var der lejlighed til at besigtige ved St. Jynde vad og i Skast mose.

På Skrave mejeri, Mejeriselskabet Danmark, fortalte driftsleder H. J. Matthiesen, bistået af distriktschef V. Lindebo Hansen, Hedeselskabet, om et af Hedeselskabet projekteret anlæg til udsprøjtning af mejerispildevand på nærliggende jorder. Der var blandt årsmødedeltagerne interesse for, hvorledes man i et sådant udsprøjtningens anlæg forsøger at tilgode både produktionstekniske og landøkonomiske interesser. Senere blev der aflagt besøg hos gårdejer Chr. Ludvigsen, Enggården i Toftlund, hvor deltagerne så bedriften og drøftede den driftsøkonomiske situation efter sommerens tørkeskader med hr. og fru Ludvigsen.

*

Målet for ekskursionen syd for grænsen var bl. a. Hauke-Haien-Koog. Årsmødedeltagerne fik her lejlighed til at bese resultater af en langfristet politik for udviklingen af landbrugsstrukturen.

Forbedringen af landbrugsstrukturen i den nordvestlige del af Slesvig-Holsten - Program Nord - tog sin begyndelse i 1953, og frem til 1973 var der investeret ca. 1 milliard DM i disse bestræbelser. Program Nord's vigtigste mål var en egnsud-

vikling, der navnlig skulle opnås gennem landvinding, jordfordeling, sammenlægning af bedrifter, be- driftsudvidelser og jordforbedringer. Men også løsning af indvandsproblemer, vandforsyning, udledning af spildevand, skovplantning, projekter til udvikling af industri, turisme og rekreative områder samt forbedring af infrastrukturen i det hele taget var prioriteret højt i bestræbelserne på at forbedre det økonomiske grundlag for befolkningen.

Arbejdet i Hauke-Haien-Koog blev indledt i 1958 med inddæmning og kystsikring af et 500 ha stort areal. Inddæmningen blev senere fulgt op af afvandingsarbejder, løsning af indvandsproblemer ved anlæg af reservoir til indvandet og skabelse af fuglereservater og rekreative områder. På det indvundne areal blev der oprettet 21 nye landbrugsejendomme med et gennemsnitligt arealtilliggen- de på 22 ha.

Årsmødedeltagerne blev af M. Roeloffs, rådgiver ved Slesvig-Holstens Ministerium for Ernæring, Landbrug og Skovbrug, gjort bekendt med nogle af strukturpolitik- kens resultater i Nordfrisland. Der har således været en væsentlig forbedring af landbrugets økonomiske vilkår, og strukturpolitikken har også haft afsmittende virkning: En be- folkningstilvækst i dette udprægede landbrugsområde på ca. 8 pct., en stigning i antallet af beskæftigede i industrien på 10 pct. og i service- sektoren med ikke mindre end 35 pct.

M. Roeloffs kan refereres for, at strukturopgaverne ikke betragtes som afsluttet, da det forventes, at der i 1976 anvendes ca. 125 mill. DM til opgaver, der sigter mod yderligere forbedring af landbrugsstrukturen i Slesvig-Holsten.

Tyskerne planter ved vandløbene for at hindre grødevækst

*Af konsulent Martin Christensen,
Sindal.*

Konsulent Martin Christensen, Sindal, besøgte i september Nordvest-Tyskland og Holland for at studere læplantning. Det skete med støtte fra konsulent L. Rasmussens Mindelegat. Vi har delt M. Christensens beretning om besøget hos vore sydlige naboer i to artikler.

I Tyskland besøgte jeg Landwirtschaftskammer Weser-Ems i Oldenburg, hvor plantningsafdelingens leder dr. von Lücken viste mig de opgaver, afdelingen beskæftiger sig med. Vi besøgte den østlige del af Ammerland med de vidtstrakte geest- og marskområder, som afvandes af floderne Jade og Hunte. Grundvandet står ret højt, og til afvanding findes et vidtforgrenet net af kanaler og grøfter.

Såvel kanaler som grøfter kræver hvert år et stort vedligeholdelsesarbejde med slåning af såvel kanter som vandløbenes grødebevoksning. Omkostningerne hertil bliver stadig større, fordi mængden af grøde er stigende år for år. Den tiltagende

grødemængde står i forbindelse med en stadig stærkere gødskning af de omliggende landbrugsarealer, der for størstepartens vedkommende er udlagt med varigt græs.

Tyskerne har angrebet problemet ud fra den synsvinkel, at jo højere vandtemperatur og jo mere lys, desto stærkere grødevækst. Samtidig giver den stærkere grødevækst et mere langsomt afløb i vandløbene med de problemer, der følger heraf, og i samme takt vokser udgifterne til grødeskæring. Man er altså inde i en ond cirkel, som det gælder om at få brudt et eller andet sted.

Man søger at løse problemet ved i vid udstrækning at tilplante vandløbenes skrænter med egnede træarter. Herved begrænses tilgangen af sollys, og som en tommelfingerregel anser man 50 pct. af vandarealet med skygge for at være passende.

Ved tilplantningen tages der hensyn til, at der fortsat i fornødent omfang skal være adgang for maskiner til maskinel oprensning. Tilplantning af vandløbene sker hovedsagelig i øst-, syd- eller vestsiden, så én side stadig er fri, men i enkelte tilfælde har man stedvis tilplantet begge sider.

*

De mest anvendte træarter er rødel og ask som de mest fugtigheds-tålende, men iøvrigt indgår der et bredt sortiment af forskellige træarter – alt efter omstændighederne – såsom eg, elm, ahorn, forskellige pilearter, hyld, hassel, kornel, tjørn, mispel og poppel. Altså stort set de samme arter, som anvendes til læplantning. Den bedst egnede var afgjort rødel, navnlig under fugtige forhold, og det var interessant at bemærke, hvor stærkt rødel var i stand til at undertrykke pilearterne, der

næsten blev holdt fuldstændigt nede. Dog klarede asken sig også godt i konkurrencen.

Resultatet af tilplantningen var forbløffende, idet der ingen grødevækst var i skyggen under træerne og kun stærkt begrænset grødevækst i den anden side af vandløbet. Hvor begge kanter var tilplantet, fandtes overhovedet ingen grødevækst. Grødeskæringen kan derfor indskrænkes stærkt, tillige med slåningen af kanterne.

Dertil kommer at erosionen af skrænterne er blevet stærkt formindsket, fordi træernes rødder binder hele skrænten sammen, og dernæst virker tilplantningen som en almindelig læplantning. Rent æstetisk er tilplantningen også med til at ændre et fuldkommen fladt landskabs ensformige fremtoning.

Det forekommer mig, at vi også her i landet bør iværksætte undersøgelser af det betimelige i at tilplante vore vandløbs kanter. Ikke alene for at begrænse grødemængden men også som almindeligt læ i de tilfælde, hvor de tilgrænsende arealer er ændret fra enge til kornmarker, hvor sandflugt ikke er noget ukendt.

*

I de store mose- og geestområder i

Angående læplantningen i Danmark anfører Martin Christensen, at også kredse uden for landbruget har fatet interesse for den ud fra æstetiske, miljømæssige og rekreative motiver. Og det skal landmændene ikke være kedede af, selv om de i de kommende år ikke alene vil blive betragtet som brugere af jorden, men også som dem, der forvalter det åbne land. Det er derfor nyttigt med en åben og fordomsfri debat, så læhegnsspørgsmålet kan blive belyst fra alle sider.

Ungt læhegn til højre ved vandløb i Nordtyskland.

midten af Ost Friesland er der store opdyrkningsarbejder i gang og i forbindelse hermed også store jordfordelingsprojekter. Opdyrkningen indledes med dybpløjning – efter omstændighederne helt ned til 1.80 m dybde, så sand og mosejord bliver blandet, og det er en fantastisk oplevelse at se en kæmpepløj trukket af 5 store bæltetraktorer i arbejde. Efter dybpløjning og udjævning tilføres kalk, gødning og mikronæring.

I det flade landskab betyder den voldsomme opblanding af sand en stor risiko for sandflugt, og det er derfor nødvendigt med gode læbælter. Læbælterne består af løvtræer i 3-5 rækker, somme tider 10 rækker. Artsvalget og princippet for tilplantning med de forskellige træarter er nøjagtigt det samme, som vi kender i vore 3-rækkede læhegn. Afstanden mellem de enkelte hegn er normalt 3-400 m. Der tilstræbtes ikke blot læbælter i nord-syd retning men også i øst-vest – dog med noget større afstand – så arealet bliver vindbeskyttet fra alle fire sider. Det sidste bør vi nok også tilstræbe herhjemme og ikke udelukkende plante i nord-syd retning.

I Holland er læhegn med i omfattende landskabelig planlægning

Konsulent Martin Christensen, Sindal, har studeret læplantning og jordfordeling i Holland og var gæst hos det hollandske Hedeselskab.

Fra gammel tid er hollænderne kendt med læplantning, navnlig i de tidligere hedeområder i provinsen Drente, hvorfra der kan drages mange paralleller til den jydsk hede, og i de senere år er læplantning igen kommet stærkt ind i billedet. Man får det indtryk, at hollænderne er midt i en fuldstændig ændring af hele landskabet, og de gav udtryk for, at de regnede med at være færdig om 30 år.

Baggrunden herfor er historisk derved, at landsbyerne aldrig er blevet rigtigt udskiftet, sådan som vi kender det, og de enkelte landsbyer er forbundet med smalle og snoede landeveje kantet med eg og elm. Og ind imellem naturligtvis kanaler. Et sådant landskab passer ikke rigtigt ind i et moderne samfund med stærk trafik og mekaniseret landbrug.

Omfattende jordfordeling

Og hvad gør man så? Man starter simpelthen forfra. Først med et omfattende motorvejsnet til at forbinde

de store byer, og så får det øvrige vejnet en tur bagefter. Overflødige kanaler fyldes op og laves om til veje. Derefter indgår de enkelte landsbyer i en pulje, og der foretages en omfattende jordfordeling med udflytning af de enkelte gårde.

Der er ikke blot tale om en landsby hist og her, men det kan dreje sig om mange tusinde ha, der tages med i et sådant projekt. Og det, der kommer ud af det, er moderne landbrug med op til 80 ha samlet omkring bygningerne.

Det giver betingelser for at holde 50-60 køer, undertiden op til 100, på en ejendom, der drives som familiebrug, og heri findes en del af forklaringen på de senere års stigende produktionskraft i det hollandske landbrug.

Fremragende planlægning

Et sådant projekt begynder med planlægning ud i de mindste detaljer, som også angiver hvert træs placering. Når de enkelte gårde flyttes ud efter jordfordelingen, plantes der læhegn, men sigtet med plantningen kan godt være forskelligt. På de lette jorder er det nødvendigt at plante af velkendte årsager, men andre steder planter man først og fremmest af rent æstetiske grunde for at bryde og forskønne et ellers ensformigt landskab.

I de tidligere hedeområder går man i jordfordelingen så vidt, at de marginale jorder ganske enkelt bliver opkøbt af staten, hvorefter de plantes til med skov eller omdannes til rekreative områder. Men også andre steder bliver der lavet rekreative områder. Det gælder til eksempel Lauwersmeer nord for Groningen, der blev inddæmmet for nogle år siden. Det primære sigte her var at

sikre de bagved liggende landbrugsområder, men det inddæmmede areal er af så ringe bonitet, at det er uegnet som landbrugsjord, og det er derfor lavet til rekreativt område og fuglereservat.

Også andre steder havde jeg lejlighed til at se, hvorledes ukurante arealer af forskellig art var omdannet til rekreative områder. Omkring de nye vejanlæg var der også plantet læhegn og små grønne områder, og det får vejanlægget til ligesom at falde mere naturligt ind i landskabsbilledet.

Klippere i stedet for rensere

De træarter, der indgår i såvel læhegn som i de rekreative plantninger, var overalt løvtræer af de samme arter, som vi bruger. Princippet for blanding af de forskellige arter var også det samme. Om det så var plantningen, blev den også foretaget med maskiner af tilsvarende konstruktion, som vi kender.

Ukrudtsbekæmpelsen i de nye plantninger tillagde hollænderne stor betydning, og de havde prøvet forskellige metoder, såsom fræsning, slåning og kemisk bekæmpelse. De fandt, at fræsningen var for dyr, og den kemiske bekæmpelse havde de ikke alt for gode erfaringer med. Enten virkede den for dårligt på ukrudtet, eller også virkede den så godt, at det også gik ud over træerne.

Slåning er derfor blevet den foretrukne metode, og hertil anvendes små motorklippere med en knivbredde, der kan gå mellem rækkerne. De nye plantninger bliver holdt rene på den måde de første 2-3 år. Det er min opfattelse, at metoden med renholdelse udelukkende ved slåning bør afprøves yderligere herhjemme. – Den nye smitterace inden for elmesygen nærrede hollænderne

Plantning på marginaljorder nord for Groningen.

alvorlig bekymring for, og det har bevirket, at de i stedet for elm satser noget mere på eg.

Rent teknisk er der ingen synderlig forskel på, hvorledes man løser problemerne med læplantning i Holland og herhjemme. Træarterne er de samme, principper for tilplantning de samme og renholdelsesproblematikken den samme. Men det må lades hollænderne, at de har øje for at få læhegn, småplantninger, grønne områder og tilplantninger omkring vejanlæg til at gå op i en højere enhed i landskabsbilledet. Her kan vi afgjort lære noget. Det gælder ikke mindst for tilplantning omkring vejanlæg, hvor danske bevilgende myndigheder i amter og kommuner tilsyneladende smækker låget i for pengekassen, når en vej er færdig, og der bevilges kun sjældent penge til beplantning.

15 millioner på areal som Jyllands

Når hollænderne på dette felt når så gode resultater, skyldes det – som tidligere nævnt – to ting: En omhyg-

gelig planlægning og velskolede folk, der ved, hvad de har med at gøre.

Jeg skal villigt indrømme, at disse meget omfattende planer for jordfordelingsprojekterne kunne få det til at løbe koldt ned ad ryggen på én, men det bør dog tilføjes, at projekterne ikke blev sat i gang, før der var 70 pct. tilslutning blandt områdets landmænd.

Det må heller ikke overses, at der bor omtrent 15 mill. mennesker i et område på størrelse med Jylland, og hver week-end strømmer der i titusindvis af tyskere til Holland. Og det giver et pres på det åbne land og de rekreative områder, som vi kun kender fra Københavnsområdet.

Under sådanne omstændigheder må planlægningen naturligvis være særlig velovervejet, og det er mit indtryk, at planlæggerne er i stand til at forelægge projekterne for og diskutere dem med befolkningen, så den ikke føler, den blot får noget trukket ned over hovedet.

Det var inciterende at møde en i bund og grund demokratisk indstillet befolkning, hvor grundindstillingen er den, at samfundets og landets tarv kommer før egne interesser, en indstilling, der nok er blevet grundfæstet gennem århundreders kamp mod den fælles fjende *havet*, hvor enig optræden var en forudsætning for landets fortsatte beståen.

Martin Christensen.

Podzols and Podsolization

(Podsoljorder og podsolisering),

Leif Petersen.

De studerendes Råds Forlag.

Den 30. april 1976 forsvarede lektor, lic. agro. Leif Petersen, Agrikulturkemisk Laboratorium, Landbohøjskolen, en doktorafhandling om podsoljorder og podsole-ring.

Podsoljorder — det vil sige hedejorder med al — og deres dannelse har optaget mange jordbundsforskere gennem tiderne. Allerede omkring år 1900 udførte P. E. Müller sine berømte undersøgelser over podsoljorder. Han foreslog, blandt andet på grundlag af det organiske stofs fysiske egenskaber, at adskille lagene i mor (råhumus) og muld. Senere (1929) foretog Fr. Weis undersøgelser over danske hedejorders fysiske og kemiske egenskaber og her specielt nok de kolloidkemiske egenskaber. Podsoljordernes dyrkningsmæssige problemer er i tidernes løb blandt andet undersøgt af Hedeselskabet og Hedebruget.

Den foreliggende afhandling bygger på undersøgelser af 10 jordprofiler i Vestjylland. I afhandlingen beskrives profilerne såvel fysisk (tekstur, farve m.v.) som kemisk. Endvidere har Leif Petersen fore-

taget laboratorieundersøgelser til simulering af de processer, der påvirker dannelsen af podsoljorder.

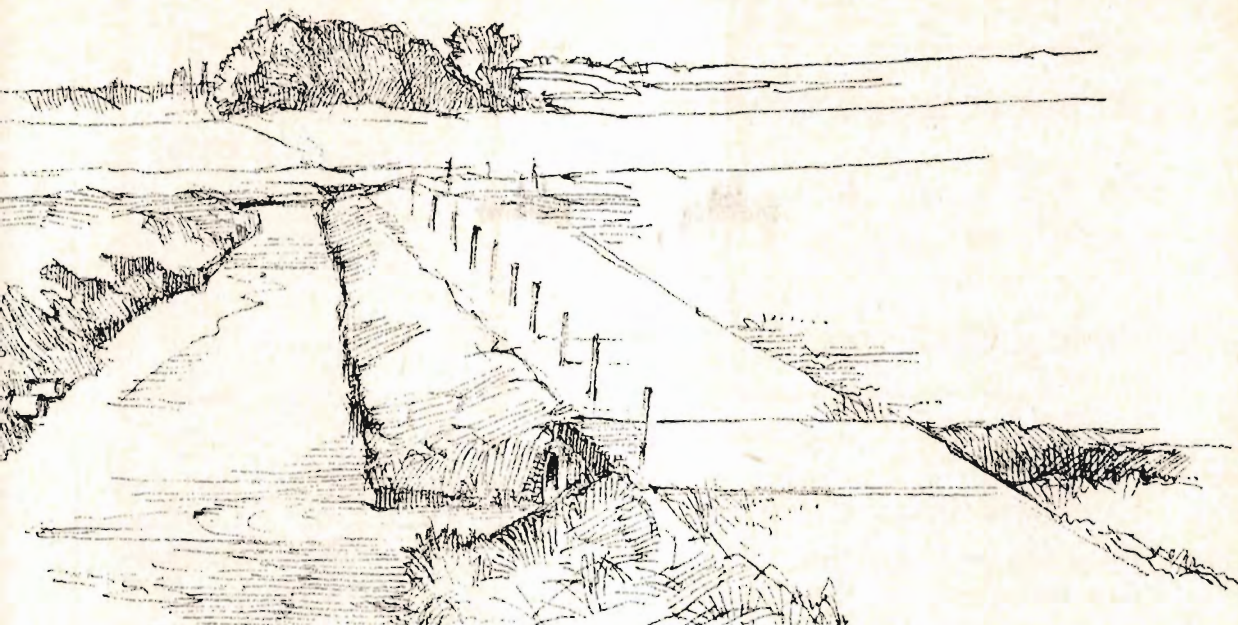
Betegnelsen podsol betyder egentlig askeagtig jord og bruges normalt kun for jorder, hvori der er sket en flytning (en udludning) af humus, jern og aluminium fra de øverste jordlag (A-horizont) til de lidt dybere jordlag, hvor de udfældes (B-horizont). I de nyere klassificeringssystemer kaldes podsoljorder sædvanligvis spodosoler og beskrives på grundlag af det farvede allag og ikke på grundlag af blegsandslaget.

Podsoljorder udvikles kun i et fugtigt klima og kun på sandjorder. Det angives blandt andet, at når de ikke dannes på lerjorder, kan det skyldes, at disse jorder har et højt indhold af let tilgængeligt jern og aluminium, som udfælder det organiske ved jordoverfladen, d.v.s. hvor det er dannet.

Dannelsen af podsoljorder synes at ske som følge af en reaktion mellem opløseligt organisk stof på den ene side og jern- eller aluminiumforbindelser på den anden side. Det opløselige organiske stof transporteres nedad med overskudsnedbøren. Da jern- og aluminiummængder stiger med dybden, vil det organiske stof optage disse metaller indtil en vis mængde, hvorefter det dannede kompleks udfældes. I afhandlingen antydes, at udfældningen muligvis skyldes, at de positive ladninger fra jern og aluminium neutraliserer de negative ladninger fra det organiske stof.

Viggo Larsen.

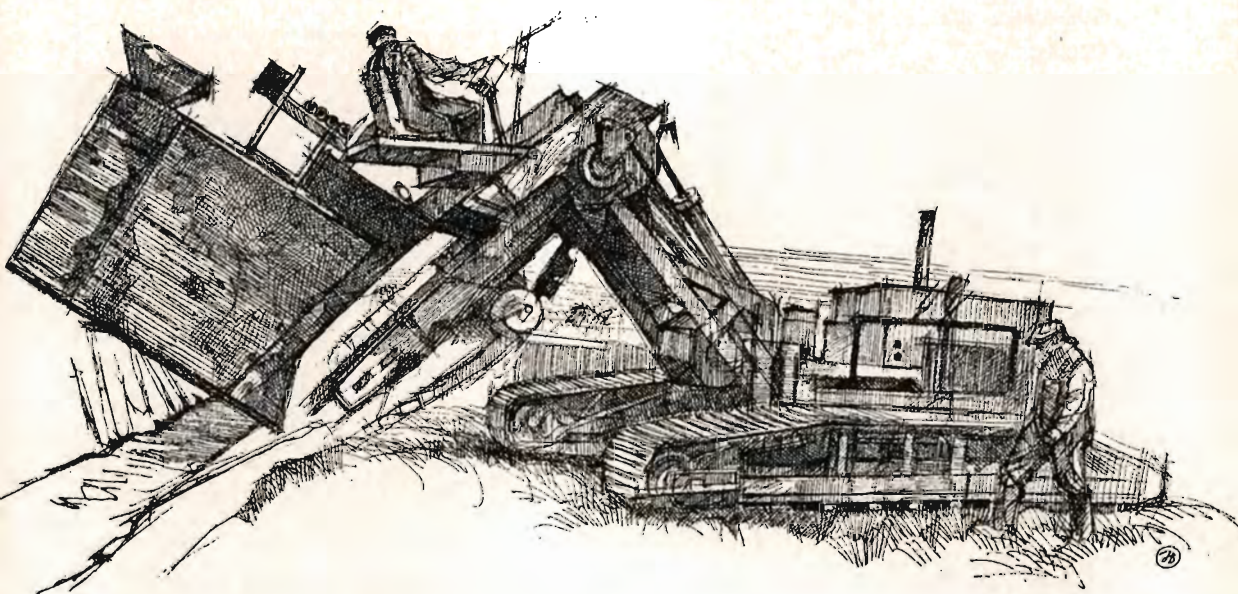

HEDESELSKABET

administrerer kommunevandløb

og projekterer drænings- og vandingsanlæg

Hedeselskabets nye automatiske drængraver i maleren Johs. Bæchs streg

St. Hjøllund Savværk og Imprægneringsanstalt

er køber af nåletræ
til bygningstømmer og master

Hjøllund, 7362 Hampen . Tlf.(06) 86 91 00

PETERSEN & PEDERSEN

VIBORG

Telefon (06) 62 62 88

ALT I ELEKTRICITET

Hedeselskabets Centralplanteskole

Tvillum Skovgaard . Faarvang

Telefon (06) 87 15 00

- Planter af hårdføre racer til skov, læ.
- hæk, vildtrømisser og sommerhusgrunde.

Det betaler
sig i ...

● Tegn abonnement på ●
Hedeselskabets Tidsskrift ●

Diana skovtjære

Skovtjære 123 S
Skovtjære 433
Musetjære
Arbinol
Specialmonterede
Gloria-sprøjter
Dinatox carbolineum
Silolak
Natriumnitrit til
stødsmerling

v. skovrider Tage Hansen
tlf. (03) 83 44 96

topsikring

-det bedste af AU/MLU

SKOVPLANTER . LÆPLANTER

Tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfns
og planter.
Plantekatalog tilsendes gerne på forlangende.

**SKÆRBÆK
PLANTESKOLE**

8780
SKÆRBÆK
Tlf.
04/75 12 50

ELEMENTBROER - JERNBETONSPUNSPANKER

Specielle emner efter opgave

Alt i betonvarer efter D. S 400

Ringkøbing Cementvarefabrik - Tlf. (07) 32 16 00

A/B N. SKYTTE

RØDE DRÆNRØR

2" - 8" - samt grenrør i
forskellige dimensioner

GALTEN TEGLVÆRK (06) 94 30 29

Ny og bedre skovsav JOBU LP4/LP40 5,9 kg koncentreret ydelse, slidstyrke og sikkerhed.

JOBU lancerer nu Nordens
letteste sav i sin klasse
(48 ccm). Den har alle
brugs- og sikkerhedsmæssige
egenskaber som må kræves
af en virkelig skovhuggersav.
Prøv **JOBU LP4/LP40**
hos os!

Alt i skovredskaber fra

ES **JOBU**

Vi skaffer Dem hvad De mangler
fra Norges ledende leverandør
af skovredskaber.

Import - En gros - Salg - Service

JOBU Skov- & Sikkerhedsudstyr

v/ Steen Andersen - Holmevej 9 - 7361 Ejstrupholm - Tlf. 05 - 772604

— det bedste vandingsanlæg

Vandingsmaskiner fra 10 m³ pr. time
til 120 m³ pr. time.

Send os et kort eller tegning over Deres
marker eller forlang besøg.

Vi arbejder over hele landet.

Stærkeste rør med hurtige og
robuste koblinger.

Sprinklere, der vander jævnt.

DANSK VANDINGS INDUSTRI
Snoghøj pr. Fredericia tlf. (05) 94 22 11

Flagstænger

i alle længder -
olbebehandlet
eller trykimpræg-
neret, forsynet
med knop og
klamp. Vi har
også egestøtter
og beslag til
flagstænger.
Rekvirér bro-
chure med
priser.

HEDESELSKABET
7330 BRANDE
TLF. (07) 181088

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby . Telefon (08) 17 10 55

Alt i betonvarer efter D. S. 406

PBI-rør 1-2 meter, fliser og kantsten. Alt i LECA-
elementer og -murmateriale . Rensøanlægget TRIX.

Importør:

Fa. R. KEJLSTRUP

7362 Hampen . Tlf. 05 - 77 51 16

JOBU kædesave, skov-
spil, sikkerhedsudstyr,
reserve dele

IMPORT

SALG . SERVICE

SANDVIK traktorspil,
med eller uden radio-
manøvrering. Det mest
udbredte og afprøvede
skovspil på det danske
marked.

Lev. gerne gennem
den sædvanlige ma-
skinleverandør.

HEDESELSKABETS LABORATORIUM

Hjultorvet . 8800 Viborg . Telefon (06) 62 61 11

Autoriseret af landbrugsministeriet til udførelse af jordbundsanalyser.

Ansvarlig i henhold til autorisationen:
civilingeniør J. Frederiksen

Kemiske og fysiske jordbundsanalyser

Drikkevandsanalyser

Analyser af spildevand og vandløbsvand

Analyse af kalk, mangel og brændselstoffer

I øvrigt mange arter

af kemiske og fysiske analyser

Automatisk analyseudstyr i jordprøvelaboratoriet.

SPAREKASSEN

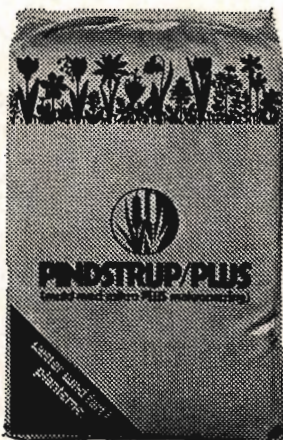
Midtjylland

sds

Hulkjærhus Planteskole

Rødkjærsbro
Telefon (06) 87 03 33 - 87 00 25

**PLANTER I'LL SKOV,
LÆHEGN OG HAVE**

PINDSTRUP SPHAGNUM

leveres i følgende sortimenter og størrelser:

FIN	Poser à 430 l og 200 l
MELLEMFIN	Poser à 400 l
GROV	Baller à 520 l
PINDSTRUP/PLUS, næringsberiget	Poser à 200 l og 100 l
LØS USORTERET	vognlæs, min. 25-35 m ³
FÆRDIGBLANDING 1	Poser à 400 l
FÆRDIGBLANDING 2	Poser à 200 l

PINDSTRUP MOSEBRUG ^Λ/s

PINDSTRUP

8550 RYOMGAARD

Tlf. (06) 39 61 00

^Λ/s DANSK FRØHANDEL

TRIFOLIUM - SILO

TAASTRUP (02) 99 00 11 . RANDERS (06) 44 72 11

AKTIESELSKABET

MIDTBANK

Paludans Planteskole A/S

Klarskov - 4760 Vordingborg

Telefon (03) 78 20 09

SKOVPLANTER, LÆ-, HÆK- og HEGNSPLANTER

**HAFNIA
HAAND I HAAND**

-helsikring i hverdagen

Dansk stålgærde
- effektiv indhegning

NKT

AKTIESELSKABET

NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

Gl. Banegaardsvej 25 . 5500 Middelfart

Tlf. (09) 41 10 30

Union Betonvarefabrik
A/S.....Vojens (04) 54 13 30

Union

BETONVAREFABRIK A/S . VOJENS

(04) 54 13 30

GT-M og GT-F rør
Fliser

Kantsten

Fundamentblokke

Brændsten

Delta systembrønde

Landbrugsrør m/fals

**SØNDERJYLLANDS
CENTRALE FABRIK**

Dir. K Kjærulf priv..... (04) 85 12 44

Frøaviscentret

HUNSBALLE

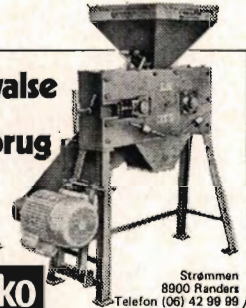
Telefon Holstebro (07) 42 05 33

Frøavl og frøhandel

**Kornvalse
til
landbrug**

A/S MØLLESTENG-
FABRIKKEN

engsko

Strømman
8900 Randers
Telefon (06) 42 99 99

Porositrør

Det moderne drænings-
materiale
for vanskelig dræning

DANSK POROSIT A/S

Telefon (06) 14 22 22

Strandvejen 96 . Århus C

Øst for Storebælt:

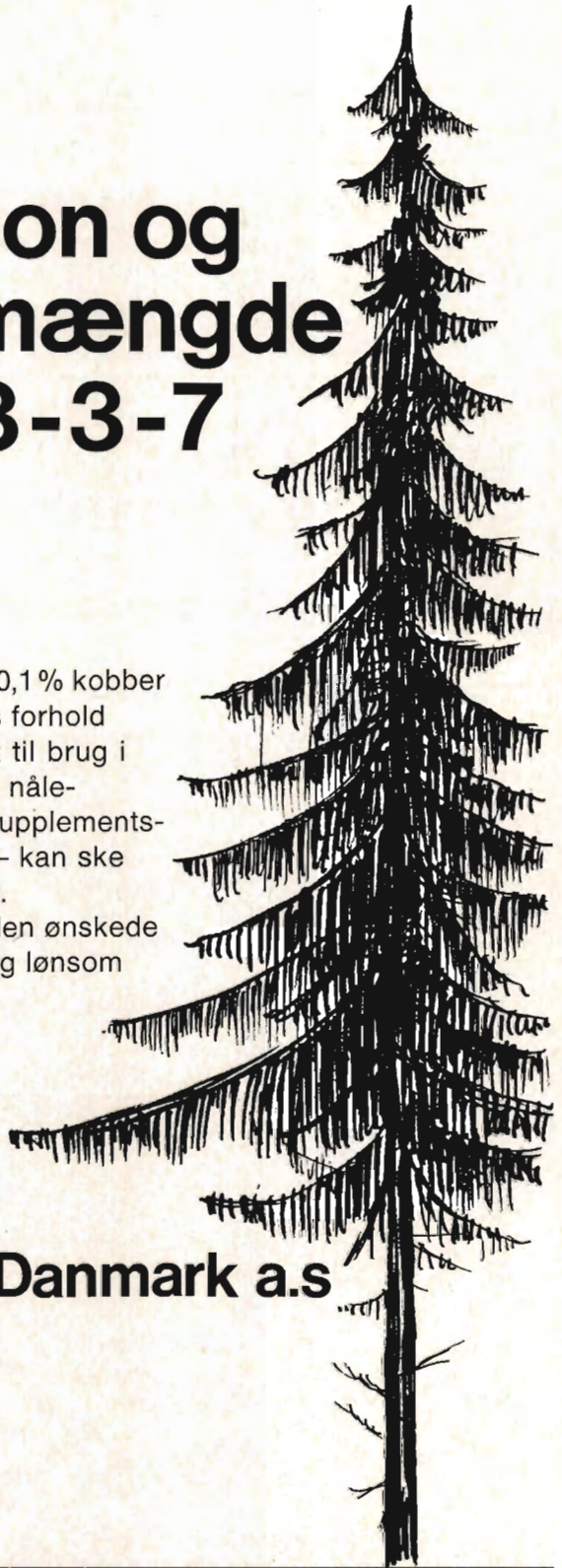
JYSTRUP

Telf. Ortovej 03628 - 300

Forøg vedproduktion og pyntegrøntmængde med NPK 23-3-7

NPK 23-3-7 med 1,6% magnesium og 0,1% kobber er en velegnet klorfri fuldgødning, hvis forhold næringsstofferne imellem passer godt til brug i såvel pyntegrøntbevoksninger som til nåletræsarealer for øget vedproduktion. Supplementsgødskning – f. eks. til juletræsarealer – kan ske med den hurtigtvirkende Kalksalpeter. Bed vor forhandler om leverancer af den ønskede mængde gødning. Det bliver en virkelig lønsom investering.

Norsk Hydro Danmark a.s

Åxeltorv 3, 1609 København V.
Tlf. (01) 11 48 86
anviser nærmeste forhandler.